

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

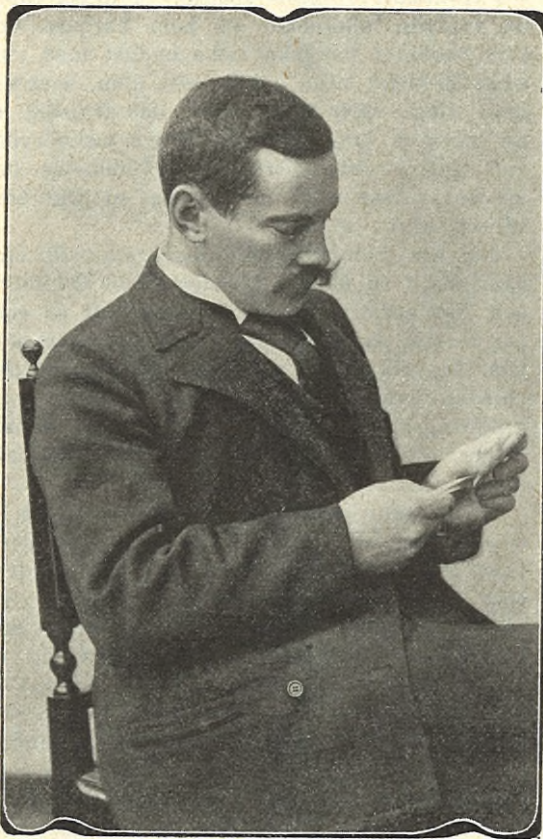
ILLUSTRERAD TIDNING

IDUN

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

LÖRDAGEN DEN 24 OKTOBER 1903

N:R 43 (878)

Daniel Nyblin foto.

ADOLF PAUL.

ETT BESÖK HOS DEN SVENSKA DIKTAREN I CHARLOTTENBURG.

BERLIN mullrade bakom mig. I fjärran tonade den modärna storstadssymfoni, hvori mångtusende trumhvirflar samlats under Molochs enande taktpinne, världsstadens brutala larm steg som ett dämpadt sorl med kasernernas och fabrikksskorsternarnes rökar mot höjden och i mina öron gnisslade ännu ljudet af myllrande millioners steg på asfalten. Luften blef högre och renare, ju längre jag nådde ut mellan Charlottenburgs renässansmodärniserade fasader med de guldinramade öppna loggierna, och då jag kom ut i slottsparken med det kejsrerliga mausoleet, bredde sig framför mig den fagraste skogsidyll och därbortom lågo Jungfernhedens vidder, begränsade af Tegelskogens tandade kontur borta vid synranden.

Därute, där storstaden dör bort och blicken söker hvila i Brandenburgerlättnens obrutna linjer, bor sedan flere år en af vårt lands förnämsta unga diktare i frivillig exil. Jag vandrar ut till det sista huset vid Charlottenburg Ufer och stiger dit upp, där utsikten är vidast. Där bor *Adolf Paul*.

Under väntan på författaren, som ännu sitter vid skrifbordet, kastar jag en blick på interiören, som på samma gång vittnar om konstnärlig smak och goda nationella hägkomster. Bland taflorna lägger jag i främsta rummet märke till ett kvinnohufvud af Carl

Larsson, som visar sig vara en skiss till en af hans berömda väggmålningar i uppgången till Nationalmuseum, medan en af Albert Engströms karaktäristiska kolingsfamiljer från konstnärens första storhetstid, då han ännu var i »Nisse», lockar fram bilden af vår störste tecknare. En raskt skisserad teckning af Edvard Munch visar August Strindberg under Berlinervistelsen 1893, synbarligen återgifvande diktaren i ett tragiskt moment på den bekanta stamkrogen »Zum schwarzen Ferkel». Vidare ser man Munchs underbara »Kärlek», det mest fulländadt blodfulla uttryck för en själ i lågor, och samme konstnärns »Vampyren», den oförglömmeliga bilden af Venus Vulgivaga, som hvilkens offer Adolf Paul suttit modell åt den likaledes i Charlottenburg bosatte vännen-målaren. Axel Gallén är rikligt företrädd, sålunda med ett målande, mörkt hållet porträtt af Paul, fantasirika skogsexteriörer i originalteckningar och framför allt af oljemålningen »Conceptio artis», en stiliserad bild, full af kraft och fantasi, föreställande en naken ung man, som jagar en sfinx på en grön äng, bortom hvilken skogen står dunkel, mystisk, full af sagans stämning. Man lägger i öfrigt märke till arbeten af konstnärer som den berömda tysken Josef Sattler, Vigeland, Albert Edelfelt och — August Strindberg, hvilken som målare är representerad af en lindrigast sagdt egendomlig liten marin med blommor på hafsstranden, målad på en palett. Rundt omkring ser man målade, träskulpterade helgonbilder, rikt beslagna ekskåp och kistor af svensk och finsk härstamning, antika stakar med väldiga vaxljus, sekelgamla kodexar på skilda språk och på väggarna ytterligare ett par rader lagerkransar med band i svenska, finska och tyska färgerna.

Nu träder Adolf Paul in, en liten satt figur med rödligt ansikte och blond mustasch, bred och trygg, med de piggaste och mest godmodiga svensklå ögon i världen. Han förefaller vid första bekantskapen något säfflig, men då man lär känna honom närmare, visar han sig full af dådkraft, vilja och lefnadslust. Jag står just och ser på utkastet till ett exlibris, komponerad af Gallén och signeradt Kallela, föreställande en finsk blockhusstuga, till hvilken vägen leder upp mellan knotiga tallar, medan solen sjunker långt borta bakom skogen, speglade sig i en af de tusende sjöarne.

»Ni har tagit minnet af hemlandet med hit ut!» säger jag och pekar på den finska bilden.

»Ja, Finland är mig kärt!» får jag till svar. »Men mitt hemland är det icke mindre. Och det är icke Finland, utan — Västergötland.»

Den svenske författaren, som hans landsmän alltid kalla finsk, berättar mig om sin härkomst och sin ungdomstid. Han föddes 1863 utanför Mariestad på Bromö i Vänerne, där fadern var disponent vid glasbruket. Då han var 9 år gammal, flyttade familjen emellertid till Finland, där Adolf Paul växte upp — däraf den vanliga uppgiften om hans finska

extraktion. Efter att hafva genomgått sex klasser vid Åbo lyceum, lämnade han skolan och ingick som elev vid landtbruksinstitutet Mustiala midt inne i Tavastland. Sedan han sålunda fått en smula utbildning som agronom, öfvertog han den i Fältskärens berättelser omtalade, på en ö utanför Åbo belägna gamla svenska kungsgården Runsala, som fadern inköpt. Härute, i en stilfull gammal stockbyggnad från Gustaf IV Adolfs tid, belägen i den enda skog i Finland, där eken växer vild, var ljufveligt att vara och här gick den ungdomlige »Runsala-torparen» och drömde lifvet efter eget hufvud. Detta var emellertid icke alls faderns mening och sonen Adolf fick för den skull stränga instruktioner. Då tog han i med friska tag, satte hastigt fart i det hela och ryckte upp den förfallna egendomen, där det vid hans ankomst fanns en ko, men där han snart hade omgifvit sig med 30 kor och 6 drängar med hustrur och 6 ungar hvar. Han var en sannskyldig rationalist, inledde telefon midt i ödemarken och fick en gammal skeppare att segla ut till honom med — ett piano. Det var nämligen musiken, som tog hans intresse från nyodlingen, och han gick alltid med pianot i hufvudet. Sedan han i 2 år lefvat hundlif, tröttnade han på kriget med drängarne och begaf sig — år 1886 — till Helsingfors, där han i 3 år studerade vid Musikinstitutet. Därifrån följde han med sin lärare, Busoni, som skattade hans begåfning och flit, till Weimar för att fortsätta studierna. Här och senare i Berlin började han skriva korrespondenser till svenska och finska tidningar och efter hand fick musiken lämna allt mera rum åt den litterära verksamheten.

Adolf Pauls insats i svensk litteratur är välkänd eller borde åtminstone vara det, fastän man på åtskilliga håll visat en alldeles påfallande lusta att undervärdera denne diktare i likhet med hans likaledes till Tyskland flyktade kollega Ola Hansson. Det har behöfts att hans böcker först utgäfvos i grannlanden och att män som Arne Garborg och Herman Bang gäfvo honom det varmaste offentliga erkännande och satte sin auktoritet i borgen för hans litterära kvalifikation, innan han ens kunde finna en förläggare i sitt eget land. Under sådana omständigheter är det mindre att undra på, att han redan tidigt vände sig till en främmande publik; en mera förståelsefull sådan fann han i Tyskland, och det skall till Adolf Pauls heder sägas, att det är bland de verkligt litterära kretsarne i den tyska rikshufvudstaden man oftast träffar hans nya läsekrets.

Samtidigt med att tyska tidskrifter och då i främsta rummet »Neue deutsche Rundschau» publicerat arbeten af Adolf Paul, har han utgifvit åtskilliga böcker på tyska och nu äfven börjat spelas på tyska scener. Hans första på tyska utgifna arbete är det 1893 i Berlin tryckta spetsborgerliga skådespelet i tre akter och ett intermezzo »Alte Sünden»; detta på Svenska Teatern i Helsingfors under Molan-

derska regimen uppförda skådespel, hvarmed författaren debuterade för scenen, har icke utkommit på svenska. Hans nästa arbete blef novellsamlingen »Ein gefallener Profet» — utgifven hos Albert Langen i München —, hvare »En saga från ödemarken» förekommer. Vidare det ej på svenska utgifna fem-akts-skådespelet med gammalpersiskt motiv »Harpagos», byggdt på en anekdot ur Herodot. Detsamma har en gång af Dramatiska Teatern i Stockholm antagits att med hänsyn till den erforderliga stora apparaten uppföras på Operan, men har naturligtvis aldrig kommit fram. Skådespelet »Kri-tian II» och »Karin Månsdotter» föreligga äfven i tyska upplagor och det förstnämnda har äfven uppförts i Tyskland.

Ehuru Adolf Paul således redan hunnit utgifva flere tyska originalarbeten jämte sina från svenska öfverflyttade böcker, är det dock först med ett sistlidne jul publicerad verk han som tysk författare öfverflyglar sin egen svenska produktion. Då utkom nämligen den första serien af hans »Heroische Komödien», hvars andra samling f. n. är under tryckning. Den första delen innehåller tre enaktare, betitlade »David und Goliath», »Der Fall Voltaire» och »Der Tiger». Man möter här en Goliathstorskräflaren, en David-tillfällighetshjälten, en nyromantisk, pomadiserad, friserad, neurastensk, frasrytande modetiger; författaren visar huru en hvar andlig hjälte i grund och botten icke är annat än en teaterhjalte, som spelar sin roll, en hufvudroll visserligen, men i alla fall icke annat än en roll, huru han omedvetet går in på den lögn, som han just bekämpar, huru han visserligen slår ner förtälet, men endast för att själf, segrande, duka under för det. Det finns inga »nutida» hjältar.

Vi känna förut Adolf Paul som den ursprungliga diktarenaturen, full af kraft och energi, personligheten, full af kärlek och hat, stillisten, svängande satirens gissel, medan ögat fylles af dystert svärmod. Men i hans nya arbeten lära vi känna något nytt och något mera moget och behärskadt än vi förut mött hos den talangfulle författaren. Här är en humor, så glänsande, så sprudlande, så befriande — jag syftar särskildt på den med betagande tidsfärg gifna komedien om Voltaire — som man blott finner hos Albert Engström. Här är en satir, så skarp, så etsande, så svidande träffande — jag tänker på »David med Goliath» — att man behöfver gå tillbaka till 80-talets August Strindberg för att finna motstycke därtill. Och så är det detta att författaren här står fullt frigjord från inflytande af de stora förebilder, som förut kunnat kasta en skugga öfver hans produktion. Han är i konceptionen den själfständiga skaparen, i formen den dramatiska nybyggaren.

Den förstnämnda af dessa heroiska komedier är antagen till uppförande på Tysklands förnämsta scen, »Deutsches Theater» i Berlin — densamma är refuserad af alla de svenska teaterdirektörer, med Ranft Vidfamne i spetsen, till hvilken den blifvit inlämnad. Sådant är icke smickrande för våra teaterledares litteraturbegrepp, och det är tyvärr icke första gången vi här i landet ställa oss främmande och liknöjda gent emot en diktare, som vi sedan sträcka ut armarna välkomnande mot, sedan de stora kulturlanden vridit honom den lager, som vi själfva så envist förnekat honom.

Pauls heroiska komedier komma att efterföljas af en andra samling sådana, innehållande en en-aktare, en tre- och en fyra-aktare, som utkommer inom kort. Diktaren är just sysselsatt med att avsluta en stor roman, som han betecknar som sitt hufvudverk hitintills och som han arbetat på i fem år. Jag fråga-

de om den utkommer hos Bonnier. Då kom det ett underligt leende fram i diktarens ansikte, något på en gång sarkastiskt och djupt vemodigt: »Nej, jag skrifver numera på tyska och ger ut mina arbeten på tyska.»

På min fråga, om det är hans afsikt att hädanefter uppträda som uteslutande tysk författare, svarade han, att han är och förblir svensk, men när man af obegripliga skäl är så »försiktig» därhemma, att man icke mer tycks reflektera på hans arbeten, så är det ju alla skäl att ge ut dem på ett stort kulturspråk hos världsberömda förlag, som med glädje hälsa hvarje nytt arbete af Adolf Paul.

Det mottagande, som under senare tiden ägnats Adolf Pauls litterära produktion i Tyskland, är af den art att det troligen icke kan dröja länge, innan hans eget land och folk känna det som en ovillkorlig plikt att söka återbördas åt vår egen litteratur en af dess mest geniala yngre utöfvare.

JOHN HERTZ.

EN TIGARE.

HAN VAR af tigarnes tragiska ätt,
för stolt att värja sin enkla rätt,
för skygg att kräfva en vägrad lön,
för ödmjuk att bedja nödgande bön.

Så höstade andra den skörd han sått
och yfdes öfver hvad han förmått.
De njöto hans gärnings frukt, men han
gick tigande bort som en hemlös man.

Och glädjen dansade honom förbi...
hans blick var det lågande längtan i,
men han lät henne fara utan ett ord —
han var ej för dansande glädje gjord.

Han kände sig hopplöst trött och snärd —
en ensam man i de mångas värld,
där först och säkrast sin lycka gör
en grofmålt skrytande, käck skrodör!

Med blicken skärpt af en sviken häg
i växande, bitter undran han såg,
hur skrala dygder och skrala fel
tillsamman drefvo ett ömkligt spel...

Då sjöd i vrede och hån hans blod!
Men tigande stolt som förr han stod —
han höll sin häg och sin tunga fri
från ärelystnadens pöbelskri.

Men sammanbiten, föraktfull harm
gaf ökad kraft åt hans höjda arm,
och mänskovimlet betydde ej mer
än ett hindrande något, som skulle slås ner.

Förskräckande obeveklig och stum
hans misskända styrka røjde sig rum,
men blott för att finna en enslig stråt,
där ingen följde hans vandring åt.

Från trängselns skynda, förvirrade blick
och flämtande tankar hans längtan gick
till stora vidder på enslig färd —
han passade ej för de mångas värld.

De många lärde sin fylkings rop
och ömsom trängdes och höllo hop;
men han gick ensam sin bana fram:
han var af tigarnes ökenstam.

TERESIA EURÉN
f. Eneroth.

ETT VACKERT HEM.

ETT af de första husen vid Regeringsgatan, i ett hus, från hvilket man ser alla Lejas fönster och dessutom en skynt af Helgeandsholmen, ligger det hem, som i dag ses afbildadt i Iduns spalter. I dessa tider, då bildade människor bo som barbarer och som barbarer handskas icke endast med sina egna ägodelar utan också med dem, som tillhöra hela vårt folk, nutid och framtid, är ett vackert hem en sällsynt och svärförvärfvad gåfva, som bör noga skärskådas och mycket prisas. Så många som möjligt böra se och njuta af den.

Jag har framhållit denna synpunkt för dess ägarinna, fru Maria Bennich, född Odelberg, och har erhållit hennes tillåtelse att så godt jag förmår återgifva det för Iduns läsarinna. Om jag icke gör det full rättvisa, är det, emedan hvarken jag eller den moderna fotograferingskonsten äro mäktiga de utsökta färger, som utgöra dess mest karaktäristiska drag.

Hvad som ger detta hem ett särskildt intresse, utom det rent estetiska, är, att det i viss mån kan representera det framtidsideal, som måste blifva den genuine stadsbons, jag menar *den egna våningen*. Äfven personer med begränsade tillgångar kunna skaffa sig ett eget hus på landet eller i stadens utkant, då däremot den som af smak eller verksamhet tvingas att bo i själfva staden, endast undantagsvis har denna möjlighet. Men den egna våningen — att man äger den del af det hus man bebor för en ränta, motsvarande den hyra, man eljes skulle betala — härtill behöfs i själfva verket endast god vilja och initiativ. Om jag icke alltför mycket miss-tager mig, finnes redan i Stockholm ett sådant hus, det så kallade Palmeska huset vid Trädgårdsgatan.

Många sådana hus just nu och våra hem skulle blifva vackra och personliga eller åtminstone hafva möjlighet att blifva det. Vi skulle inreda dem i enlighet med vår smak och våra behof och icke som nu vara hänvisade till färdiga våningar, alla af samma typ, byggda på spekulation så billigt som möjligt, så dåligt som möjligt och af denna utsägliga och obeskrifliga fulhet, med hvilken lindrigt hederliga byggnadsföretag pläga skylta. Expeditionschefen och fru Bennich äga icke sin våning, men genom tillmötesgående från den bank, som är deras hyres-

Hårets affallande. En läkare som sedan flera år i Stockholm behandlar speciellt hudsjukdomar, skrifver följande: »Af alla i handeln förekommande medel, afsedda för behandling af de parasitära hudsjukdomar (seborrhé, mjäll o. d.) på hvilka hårets affallande i de flesta fall beror, känner jag intet, som vid anställda prof visat sig så verksamt och i så hög grad förtjänar användas som *Azymolstimulus* — .» Vid London-utställningen 1899 erhöi F. Pauli's *Azymolstimulus* guldmedalj såsom det bästa hårvatten.

Under läkarekontroll tillverkas F. PAULI'S AZYMOL-TVÅL, som med allt skäl kan rekommenderas till alla, såväl äldre som yngre med ömtålig hy och hud.

A. Blomberg foto.

HVARDAGSRUMMET.

värd, hafva de erhållit så godt som alla de förmåner, som den egna våningen erbjuder. De hafva inom vissa gränser fått inreda den öfversta våningen i ett nytt hus alldeles i enlighet med sin personliga smak. De hafva icke legat i händerna på enväldiga betingsdekoratörer. Detaljer sådana som tak, golf, kakelugnar, dörrlås, ringklockor etc. vittna bäst om, hur fördelaktigt detta arrangement har varit.

I en modern stad är icke endast hemtrefnaden, utan också skönhetsintrycket till stor del beroende af i hvad mån man kan afskilja sig från den yttre världen.

Den inbyggda trappan — tamburdörren sitter vid dess början i stället för vid dess slut — och de lätta och ljusa, men nästan fördragna gardinerna, genom hvilka sol och ljus silar in, men utsikten skymmes, gifva detta intryck af afskildhet i vida högre grad än hvad som plägar kunna åstadkommas. Genom denna trappa, där den gröna mattan vackert kontrasterar mot de hvita väggarna och trappans marmor, kommer man upp i en vestibul, där ännu ett svårt problem blifvit löst.

En dansk dam har en gång kallat svenskar-nes ideal för hemtrefnad »att från så många

rum som möjligt se sin galoschhylla». Där detta håller streck förfaller ju problemet. Men för de svenska husmödrar, som bilda undantag från regeln, ställer det sig ofta hart när omöjligt att härbärgera sina ytterkläder utan att samtidigt exponera dem för hvarje besökande. Här förvaras de i en inbyggd del af vestibulen, framför hvilken hänger så kallad kelims, orientaliska väfnader.

Från vestibulen kommer man in i ett långt, smalt förmak, som uppfyller den första fordran en engelsk estetiker vid något tillfälle satte på ett rums proportioner: den, att någon af dessa proportioner dominerar. Väggarna äro hållna i turkosblått och prydas af tvänne gamla verdurer, gamla kopparstick och färgtryck. Matta och gardiner äro enfärgade, gröna. För öfrigt en holländsk möbel med inläggningar: soffa och stolar, klädd med grönt siden, några små venetianska skåp, en gammal secretaire, på hvilken står fru Bennichs porträttbyst, gjord af Eldh i Paris år 1901. I taket hänger en liten modern ljuskrona af porslin från Gustafsberg, modellerad af Ellen Lundberg, född Nyblom.

Detta rum, som man i allmänhet endast passerar, ger en försmak af den färgskönhet, om hvilken jag redan talat. Från förmaket

BARNKLÄDER

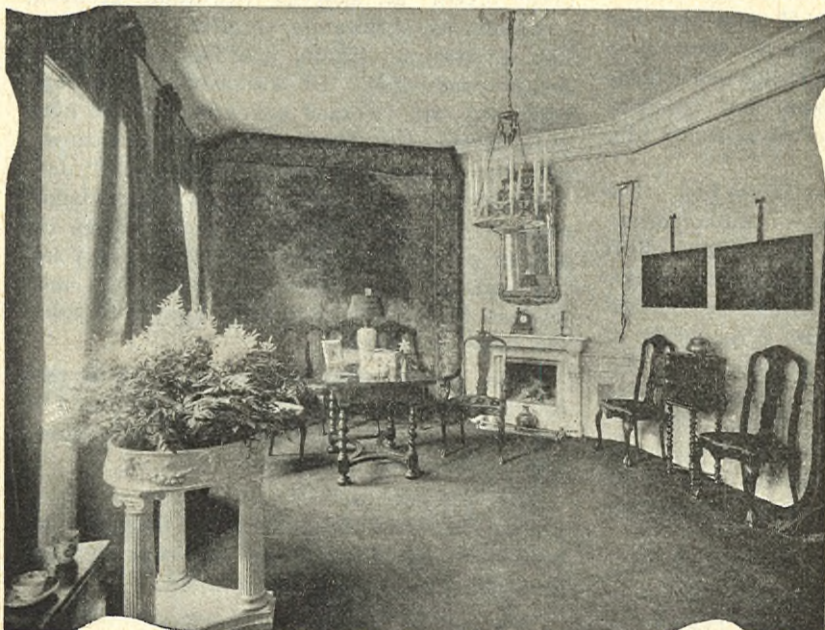
I största urval
och
till billigaste priser
hos

M. BENDIX

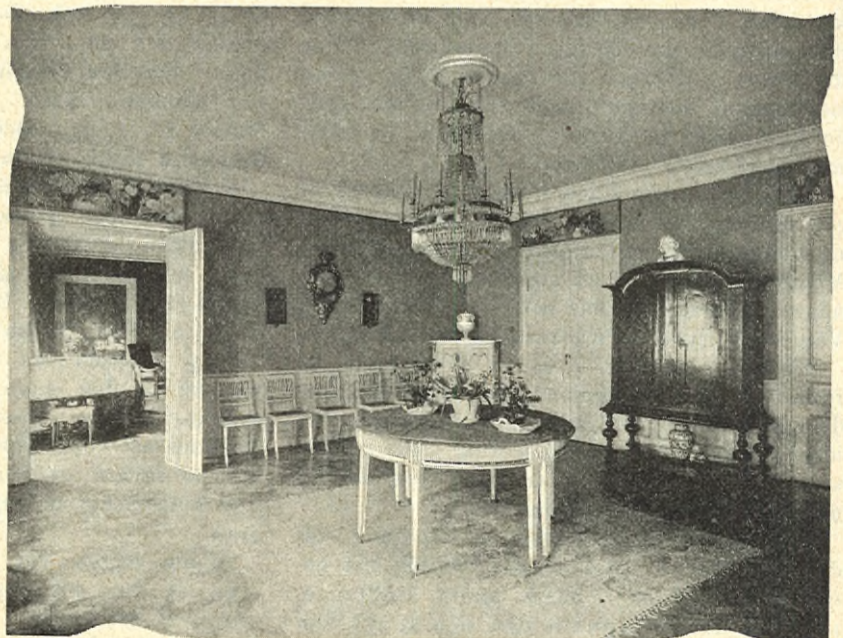
16 Regeringsgatan
och
5 Sturegatan

kommer man in i ett stort hvardagsrum, som upptar hela husets bredd och har sex fönster, tre i väster, tre i öster. Här som öfverallt är allt trävirke måladt i hvitt, väggarna äro röda i en nyans, hvars namn jag icke känner, men som hvarken erinrar om tegel eller rost eller någon af de färgsammansättningar, med hvilka dekorationsmålaren i allmänhet uppbygger oss. Gardinerna äro af gult råsidan, rakt nedhängande, utan alla »konstfulla» uppfästningar och rosetter. På golfvet ligga ett par gamla orientaliska mattor. Möblerna utgöras, utom af en stor flygel och en mjuk soffa, öfver hvilken ligger en orientalisk väfnad, af skulpterade ekstolar, klädda med röd venetiansk sammet, skulpterade och inlagda bord, ett skåp med inläggningar — allt vackra gamla möbler från skilda länder. Ty ännu är finsmakaren på detta område, om icke alldeles, så till stor del, hänvisad till gångna tiders konstfärdighet. Här liksom i föregående rum utgöres eldstaden af en öppen marmorspisel. Och här liksom öfverallt i dessa rum finnas alla de förtjusande småsaker, med hvilka konstvännen älskar att omgifva sig. Här finnes också gipsmodellen till Millés' Hylas, och den hvita liljan vid sidan af bilden utgör endast en ringa del af den blomrikedom, med hvilken fru Bennich fröjdar sig själf och sina vänner. Icke endast att öfverallt stå vackert ordnade blomglas, skogen själf har blifvit skattad. Våldiga grenar af furu, af blommande fruktträd eller, då det är vår, af nyttslagen björk afteckna sig vackert mot väggarna.

Men den traditionella ficusen saknas, likaså den palm, utan hvilken man i allmänhet icke kan tänka sig en flygel. Frånvaron af bladväxter i krukor är utan tvifvel icke en tillfällighet, men en princip.

FÖRMAKET.

MATSALEN.

A. Blomberg foto.

Enligt referat af meddelande från Svenska Tandläkarsällskapets kommitté för undersökning af gängse antiseptiska munvatten på Internationella Tandläkarkongressen i Stockholm den 15 Aug. 1902 är

STOMATOL

ovedersägligen det munvatten, som bäst uppfyller de fordringar medicinen och tandhygienien ställa på ett bakteriedödande och sjukdomsförekommande preparat för tändernas och munnens vård.

STOMATOLFABRIKEN, Stockholm.

H. M. Konungens Hofleverantör

Af alla dessa vackra rum är intet vackrare än matsalen, vackrare eller originellare. Förr i världen, för en femton år sedan, skulle en sal vara mörk, stel och tung. Och renässansens möbeltyp måste hafva ansetts mest ägnad att underlätta matsmåltningen. Denna ståndpunkt är delvis öfvervunnen, det ljusa har trätt i stället för det mörka träslaget, den lätta mahognyn för den tyngre eken. Alla matsalar i nya hus äro hållna i ljust eller något slags mellanfärg, sällan lyckad. Och den stämning, som stundom följde med de gamla salarne, då de icke voro alltför förskräckligt tillstyrda, har lämnat plats för luft och ljus, men icke för någon ny stämning. En vacker ljus sal är, tyckes det, oändligt mycket svårare att inreda än en mörk. Men fru Bennich — jag talar endast om fru Bennich, emedan hennes man villigt lämnar henne äran äfven i de fall, där hans egen smak varit afgörande — fru Bennich har lyckats. Hennes sal har just stämning, stämning af sol och ljus och af stor herregård på landet, allt så främmande för Regeringsgatan, att man tror sig förflyttad långt därifrån. Väggarne äro mattgula, öfver de hvita dörrarne hänga vackra dörrstycken af Wennerberg, blomma i de läckraste färger. Möblerna utgöras af små hvita stolar från början af förra århundradet, hvilkas korgsitsar äro förgyllda. Den traditionella »ekbuffeten», denna hörnsten i hvarje bosättning för tio år sedan och längre tillbaka, vanligen ett vidunder af fulhet, som man då köpte och nu säljer eller vill sälja, har lämnat plats för gamla hörnskap i hvitt och guld, på hvilka stå gamla hvita fajanskrukor från Gustafsberg. Matbordet är rundt, ritadt af Wennerberg i gammal stil. En grön sidenduk med guldfrens täcker skifvan utan att skylla benen. Mellan fönstren står ett mahognybord med gamla kristaller i den utsökta stil, som efterträdde den gustavianska och föregick empiren. Öfver de tunna gulaktiga gardinerna hänga gröna sidenkappor med guldband. På golvet ligger en ljus matta. Väggarne prydas af en gammal klocka och lampetter.

Alla dessa rum ligga i fil, som avslutas af ett herrum med smaragdgröna väggar, gröna råsidengardiner, röd matta och grön kakelugn. Möblerna utgöras af ett skrifbord, en bokhylla, några röda skinnstolar och en bekväm soffa. Väggarne prydas af vackra gamla kopparstick. Härifrån kommer man in i en ny fil af rum, i hvilka skönhetsens och hygienens fordringar hafva enats, men där Iduns läsarinna icke tillåtas att inträda. Från herrummet, som är ett hörnrum, har man den famösa utsikten öfver Helgeandsholmen.

Om jag ännu en gång återkommer till denna utsikt, är det endast riktigt och belysande. Den eller något annat hindrande, stötande, möter öfverallt den, som åt sitt hem söker gifva den äkta skönhetsprägel, som är oskiljaktlig från all verklig kultur och utan

hvilket det ofelbart får en annan, denna speciella halfherrskapsprägel, som är karaktäristisk för en mycket låg bildningsgrad.

Alla dessa hinder i form af offentliga och enskilda byggnader, af obestridd fulhet, misslyckade gaturegleringar, nedfälda träd och utfyllda sjöar, hinder i form af afskyvärda moder och andra utslag för den »verksamma okunnigheten», göra kampen för skönhet till en svår kamp. Äfven den som är aldrig så väl beväpnad med mod, med kunskap, med ihärdighet och penningar, kan endast nå ett begränsadt resultat. Ty vi äro solidariska i detta som i allt. Men för hvarje resultat, som uppnås, om än begränsadt, röjes väg för den skönhet, som skall komma. Och hvarje vackert hem åstadkommer en skrikande kontrast, som så småningom skall göra sig hörd.

HEDVIG AF PETERSENS.

GAMLA MAJA. SKISS AF ANN MARGRET HOLMGREN, F. TERSMEDEN.

SÅ LÅNGT jag kan minnas tillbaka, kallas hon »gamla Maja». Inte för att hon var gammal — hon var väl i min första barndom knappt mer än omkring tjugu år — men för att hon var illa sedd af sina kamrater. Det brukades nämligen på den tiden och den orten att lägga ordet »gamla» till allt, man tyckte illa om. Det kunde t. ex. klagas öfver, att den gamla kalfven inte ville äta, att de gamla valparna voro besvärliga att sköta o. s. v.

Gamla Maja var illa omtyckt och skulle vara det — det blef tradition inom tjänstepersonalen på gården.

Svart och sotig gick hon hela dagen. Kläderna voro trasiga och smutsiga. Snäste och fräste gjorde hon, grät och tjöt, ljög och lyssnade vid dörrar, skvallrade och snattade, slickade i sig smör och sylt, spionerade på kamraternas kärleksmöten och afundades dem deras glädje, muttrade och puttrade jämt och samt.

Ja, så långt var stackars gamla Majas syndaregister, men heller icke längre. Hon hade sina obestridda ljussidor, som bort göra henne förtjänt af mer erkännande, om det funnits rättvisa i världen.

På henne lassades allt, som var svårt eller obehagligt att göra. Hon skulle vakna före alla andra och ringa fram folket till herrgården kl. 5 om morgnarna. Sist i säng skulle hon också vara för att stänga porten. Sotiga grytor och kokkärl af alla slag var hennes sak att tvätta och skura. Gud nåde henne, om inte kopparn på hyllor och väggar var skinande blank, då hade hon »jungfru Marie» öfver sig. Och hon var minsann inte den, som förlät syndare.

Herrarnes smorladersstöflar skulle hon också hålla rena och vattentäta — »innepigorna» voro naturligtvis för fina till sådant göra! Allt, som kräfde noggrann rengöring, måste gamla Maja göra. Det erkändes oförbehållsamt, att hon var en mästare i rengöring af allting — utom sin egen person, men det var också den enda smula anseende man skänkte henne. Visserligen åtnjöt hon förtroendet att koka »folkmaten», men ingalunda att portionera ut den, på sin höjd att lyfta upp köttstycket ur grytan, så det förtog hela äran.

Skulle någon vid gården ut och färdas i otta, så var det gamla Maja, som hade ansvaret af att väcka. Kom någon hem nattetid och bultade på porten, var det naturligtvis hon, som skulle stiga upp och öppna.

Skulle grötar värmas eller is hackas nattetid åt någon sjuk bland herrskapet, var det gamla Maja, som skulle göra det — hvem annars? Och var någon sjuk bland folket, skulle hon koka sjuksoppa och bära dit.

Hon var öm och medlidsam mot sjuka. Då glömde hon allt groll, alla stickord och gjorde gärna, hvad i hennes förmåga stod, för att lindra den sjukes lidande. Det fina i hennes natur trädde här fram, det som inte fick plats vare sig i spisen eller diskbaljorna, där hon eljes tillbringade så godt som hela dagen.

Så var det också med hennes kärlek till djuren. Ingen hade väl nånsin hört henne tala hårdt eller ovänligt till hundar och katter, fastän de ofta vållade henne stort besvär. Och hvem hade vågat ta ungarna, som skulle dränkas, från den ondsinta Diana och den fräsande kattan, om inte gamla Maja, som hade deras kärlek, gjort det? Hon kunde tala dem till rätta som ingen annan.

Gamla Majas innersta väsen var estetiskt och skönhetsdyrkande. Hvem kunde trott det, som såg henne i det dagliga arbetet? Och hvem kunde trott det, som såg henne om kvällen, när hon uttrötad af dagens mödor och slit hade kastat sig, fullt påklädd, ned i sin »fällbänk» och låg som ett orent, hoprulladt bylte, hvarifrån skrofliga snarkningar uppstego? Men så var det dock.

Det fanns högtidsdagar i gamla Majas lif — några få om året — då hon fick lefva sitt lif i skönhet, följa sina anlag, sina böjelser, och då kom hennes rätta natur till synes.

En af dessa hennes fri- och helgdagar inföll midsommartiden. Hvert hon ville skulle hon den dagen få gå och plocka ängsblommor. Hon beredde sig som till fest, såptvättade sitt vackra lilla ansikte, så hon fick rosor på kinderna och en oigenkänligt vit panna. Från topp till tå iförde hon sig rena kläder. Nätt och prydligt klädde hon sig i ljus bomullsklädnad, stärkt förkläde och vit halsduk på hufvudet.

När hon så var färdig att tåga af med en stor korg på armen, strålade hennes ansikte som förklaradt. Den purkna, sura minen var förbytt till ett enda stort solskensleende. Hon gick inte längre framåtböjd med tunga steg, utan hennes gång blef lätt, och hon trallade och sjöng på vägen.

Frammot solnedgången kom hon hem med ett helt fång af de finaste blomster, ängen kunde bjuda, graciöst bundna i buketter och kransar, dem hon omsorgsfullt omlindat med vått gräs, och med långa mjuka girlander öfver axeln af skogens skiftande grönska, pratande och skrattande, sorglöst jublande som den kvittrande fågeln, den flygande fjäriln, det surrande biet. Då kunde den, som hade ögon till att se med och öron till att höra med, förstå, hur gamla Maja älskade naturen, och hur hennes själ stod i samklang med den.

På hösten hade hon också två lyckodagar, de s. k. »lingondagarna», då hon fick gå till skogen och plocka lingon till huset, så mycket hon orkade bära. Då kom hon hem med höstens färgprakt i stora löfruskor, fastbundna vid lingonkorgarna.

Efter dessa utfärder hade hon så mycket att berätta från skog och mark och om folk och få i byarna, att hon för många timmar blef medelpunkten i köket.

När hon var i detta lynne, blef hon värtalig, gjorde målande beskrifningar, färglade och förstorade, så det blef till sist som en saga, som alla hörde på under tystnad.

Det hände till och med att hon blef tillagd att komma in en stund och berätta för herrskapet ett och annat om växtligheten på

NYHETER

för höstsäsongen nu inkomna uti

BRUNKEBERGS MANUFAKTUR-MAGASIN

åker och äng i bygden m. m., som hon kunde ha uppsnappat under sina vandringar. Och de hörde med välbehag på hennes lifliga skildringar.

Eljes fick hon vanligen inte sticka sin svarta näsa innanför salsdörren, utom i undantagsfall för att se på salsuret, när köksklockan råkat i olag.

Friheten och den förbytta rollen varade emellertid inte länge. Redan nästa dag voro historierna slut och gamla Maja på sin plats igen vid skurbänk och diskbank, lika svart och sur som vanligt. Men sådana dagar hände det, att hon stannade af i arbetet och föll i tankar, smålog och jollrade för sig själf, som hade hon talat till blommor och bär, och försjönk liksom i salig berusning.

Ve henne, om »jungfru Marie» råkade komma och såg henne »stå och fåna» så där. Då flög den flottiga disktrasan med en smäll mot gamla Majas sotiga kind, som ej blef mindre sotig af, att hon började stryka näsan och tårarna med de svarta, sotiga händerna.

Några större afbrott förekommo ej i gamla Majas lif. En kort kärlekssaga förgyllde dock som hastigast hennes tillvaro.

Det var så, att finsmeden Lasse från grannsocknen kom till gården för att göra konstmässiga dörrbeslag efter ett gammalt sådant, som hittats på vinden. Det var ett vackert tistelmönster, men själfva blomman, som tydligen stigit upp ur bladgruppen, var bortfallen. Lasse skulle nu försöka forma till en tistelblomma, men det ville inte lyckas, trots hans ifrigaste ansträngningar. Blomman blef inte riktig, det såg Lasse allt för väl. Husbonden själf hade också varit inne och sagt, att den inte dugde, och att Lasse skulle hålla på, tills den blef bra. Riktigt skulle det vara.

Hvad som sedan tilldrog sig i smedjan vet man inte så noga, men man vet, att gamla Maja gått dit för att buda till extra kaffe med anledning af lilla frökens födelsedag, och man vet af Lasses egen mun, att hon ritat med en pinne på det sotiga jordgolvet en tistelblomma, just sådan hon skulle vara för att passa på beslaget, rak och prydd med krona på hufvudet. Och så vet man, att gamla Maja kom springande uppför hela den långa backen och in i köket, flåsande och halft vild, alldeles som unghästen gjort, när han fick kollern den där gången och nära på skrämt lifvet ur »jungfru Marie».

»Hva i Jösse namn?» ropades, och en hel kör af skratt bröt ut. »Gå in och se dig i spegeln,» skrek en, och så skrattades det igen. »Uthusan» slog ihop händerna och höll sig för magen, och det var ett fingerpekande och spektakel i hela pigflocken.

Stackars gamla Maja rusade in till den lilla spegelbiten på väggen. — Den visade en bred svart ring kring hennes röda läppar! Hennes hjärtas hemlighet var på det grymmaste avslöjad och än värre blef det, när Lasse kom upp och hånades både af »jungfru Marie» och de gemena flickorna, som gjorde narr af honom, som höll sig till gamla Maja. Och när han då trodde, att det var hon, som skvallrat och förrådt honom, och visade henne det djupaste förakt, då ville hennes hjärta brista.

Men gamla Maja hade ändå för ett ögonblick skådat in i kärlekens mysterium, och på minnet häraf lefde hon hela sitt långa lif. Med tiden omdanade hon den flyktiga lilla kärleksepisoden till en hög och stor och långvarig verklighet. På gamla dar talade hon gärna om förfrämmande, att hon i ungdomen varit förlofvad med en finsmed, som var död. Han hade alltid kallat henne »lilla Marie», och de skulle bott i stugan bortom

vägskalet, där det står äppelträd på ömse sidor om en hvitmålad grind och lavendel på rabatten.

Hennes trofasta, lifslånga sorg öfver finsmeden imponerade på åhörarna och kastade en viss glans öfver den krokryggiga lilla gumman. Men de, som kände till saken, ymtade om, att det nog inte var så helt med Lasses död, lika litet som med förlofningen. Han hade visst bara flyttat bort till en annan landsända.

Så hade gamla Majas lif förflutit, allt se'n hon vid tio års ålder fått tjänst som springflicka på herrgården, där hon sedan lefde under tre generationer husbondefolk inom familjen. Ingen ändring, ingen flyttning, ingen förbättring i hennes underordnade ställning vederfors henne, endast minskning i arbetet allt efter som hon åldrades. Men hon var nöjd, fordrade intet vare sig af lifvet eller människorna och fick ganska litet af båda.

Så en dag sjuknade gamla Maja. Herrskapet var borta på bröllopsresa, men unga fruns syster var tillstädes och ville skicka efter doktorn. Gamla Maja bad henne dröja med det i det längsta — hon var så rädd för doktorer och ville heller inte göra besvär. Fröken lofvade vänta till morgondagen, men innan solen gått upp nästa morgon, hade gamla Maja stilla insomnat för evigt, sakta vaggad i frökens armar.

Så mycket smekande ömhet som hon rönte i dödens timmar hade hon väl inte fått i hela sitt långa lif. Så milda, goda ord hade nog ingen förr talat till henne. »Herre Gud, så ljufvigt,» hviskade hon gång på gång och klappade fröken, som satt på sängkanten. Till sist strök hon endast den fina lilla frökenhanden. Och så somnade hon.

Fröken förstod ej, att det var döden, som slöt gamla Majas ögon, förrän hon hörde ett djupt andetag — ett enda — och till sin häpnad fann, att med detta hade lifvet flytt.

Hon hade trott, att döden och lifvet brukade brottas om byttet, men här hade lifvet inte gjort minsta motstånd mot dödens smygande öfverfall.

*

Ja, gamla Maja var död och hade plötsligen blifvit föremål för allas intresse. Nu skulle begrafningen ordnas under herrskapets frånvaro, hvilket ökade svårigheten och betydelsen af den viktiga förrättningen. En »hederlig begrafning» måste det vara, det var tydligt, eftersom hon tjänat familjen i mer än 60 år, men hur långt begreppet »hederlig» skulle utsträckas, var kinkigt att afgöra, när inte herrskapet var hemma.

Emellertid, efter många och långa rådpläningar med inspektoren och jungfru Marie, beställde fröken kista med silfverfötter och svepning med spetsar både in- och utvändigt.

Och så kläddes gamla Maja så fin som en brud. I hennes ena hand sattes en blomsterbukett med myrtenkvist i toppen. Den skulle vara där till minne af Lasse, därom voro alla eniga. I den andra handen lades en kammarduksnäsduk med broderadt namn och friherrlig krona och bred spets. Den hade tillhört gamla friherrinnan i lifstiden.

På ömse sidor om kistan ställdes stora förgyllda kandelabrar och en hel skog af granar i halfcirkel.

När kvällen bröt in och dagens arbete på alla håll var slutadt, tändes alla ljusen i kandelabrarna och gamla Maja låg som en drottning på sin lit de parade, beundrad af allt folket, som trängdes för att få se henne. Snyftningar hördes och hviskningar: »Herre Gud så vackert!» »Friherrinnans egen fina näsduk.» »Se, med krona på!»

Nu är rätta tiden inne att skydda fruktträden mot skadedjuren!

Wilh. Beckers Frostfjärilslim,

af fackmän pröfvadt och godkänt medel mot frostfjärilslarverna.

I burkar om 1, 2, 5 och 10 kg.

Pris pr burk Kr. 1.—, 1.90, 4.50, 8.—

WILH. BECKER

Kongl. Hofleverantör
STOCKHOLM.

5 Malmtorgsgatan 5

Filialer: 24 St. Nygatan, 23 Götgatan.

Man kunde ej se sig mätt på den döde. Hvar gång bärarne trädde fram för att sätta på locket, höjdes någon stämma, som bad dem dröja litet till. Till sist hördes dock de dofva hammarslagen . . .

Gamla Maja fördes på herrskapslikvagnen till kyrkan, där ljus brunno, blommor och granbarr doftade och prästen höll liktal öfver »jungfru Maria Elisabeth». Han talade om hennes långa och trogna tjänst, och att hon nu gått in i sin Herres härlighet. Dödspsalmer sjöngos af de församlade till orgeln.

Så bars gamla Maja högtidligt ut på axlarna af sex karlar och sänktes i den djupa grafven. Omkring stodo både präst och klockare, och alla som voro bjudna till grafölet efteråt och många flere.

Döden hade gjort gamla Maja populär i en hast.

*

På herrgården lyste det i alla fönster som vid stora bjudningar. Vin och många rätter mat serverades och prästen tömde en skål till den afidnas minne. Kaffet bjöds omkring med långa rader af dopp på stora brickor och konjak hällades i åt karlarne — hederligt skulle det vara.

Ingen talade om annat än gamla Majas stora förtjänster. Gummorna gräto och påminde hvarandra om, hur många gånger hon gått till dem med sjukmat och hvad hon sagt den gången och den gången. »Och så hon kunde hvitskura en bytta!» »Och så hon höll kopparn som om det var julafton hvar dag i året!» »Och vällingklockan se'n, ingen kan ringa den som hon.» »Nej, det är då visst och sant, att det är ett elände, så den låter nu om dagarna.»

Ja, det var ingen ända på allt det goda, gamla Maja hade gjort. Och man enades om att nog hade hon gjort rätt för en hederlig begrafning och det hade hon då också fått.

»Om gamla Maja kunde se, hur fin hon låg i kistan och hur ståtlig begrafning hon fått, så skulle hon väl bli så glad, så hon kom till lif igen,» menade jungfru Marie. »Ja, måtte väl det,» svarades och hufvudena vickade. »Det ä inte många som komma i jorden med sådan heder,» suckade »hönsgumman». »Nej minsann,» instämde och upprepades från fler håll. Ögon torkades och näsor torkades på de hopvikta näsdukarna, som höllos i handen.

Gästerna skildes nöjda och blida och gingo hem hvar till sitt. De hade fått så lättade samveten nu efter att grundligt ha hedrat och ärat gamla Maja, som de så många gånger varit med om att förtala och förhåna.

»Inte var det rätt och rättvist, att alla var elaka mot henne jämt, men det var just som en inbiten vana, som en inte rådde för,» sade rättaremor till sin gubbe, som tyckte, att nog hade gamla Maja varit bra nog led ibland, men kvinnfolken på gården gjorde då också lifvet så surt de kunde för henne, så det var inte att undra på.

ENGELSKA MAGASINET

Drottninggatan 72, 1 tr.

erbjuder för säsongen ett ovanligt rikhaltigt urval af **Afpassade Mattor** såsom Äkta Orientaliska, Smyrna, Axminster, Velvet, Brüssel och Engelska Kidderminster. Prisnoteringar som vanligt billigast på platsen.

»Kvinnfolk ä' allt djäkliga, när de sätter till,» fortsatte gubben. »Så du kan säga då,» svarade gumman med en kärvlig puff i sidan på sin äkta hälft. Och därmed lade hon sig att sofva på sitt öra.

*

Men borta på kyrkogården lyste månen öfver den uppkastade grafhögen. Fram och åter gick den stora gårdvaren kvidande och gnällande omkring grafven. Ibland satte han sig ned i det ljusa skenet, såg upp på månen och tjöt högljudda, ihållande, långa klagotoner, som ville han be det stora ljuset på himmelens fäste om hjälp i sin sorg.

Det lät så ohyggligt, detta hjärtslitande klagande, att folk gick dit för att locka hem honom, men förgäfvades. Nästa dag irrade han alltjämt på kyrkogården och kunde ej förmås att smaka mat. Och inom kort följde han i döden henne, som alltid varit god mot honom.

Det beslöts att man skulle gräfva hans graf tätt utanför kyrkomuren, ty en vidskeplig tro utbredde sig genast bland folket, att hunden hade velat godtgöra hvad människorna brustit i kärlek mot gamla Maja. Därför skulle han få hvila nära den vigda jorden och nära gamla Majas graf.

RÅDHUSET.

NYA FOLKSKOLEHUSET.

des allmogen fortfarande vid det gamla offerstället, ehuru nu för att under psalmsång hylla den nye guden. Kyrka byggdes, och många slogo sig ned på den fruktbara slätten. Så uppkom *Torsilia*, som nu platsen kallades, hvaraf i senare tid blifvit Torsila eller Torshälla. Sina första stadsprivilegier fick staden 1317 af kung Birger Magnusson, och dessa bekräftades sedan af de efterföljande regenterna. I tvisterna under unionstiden syns Tors-

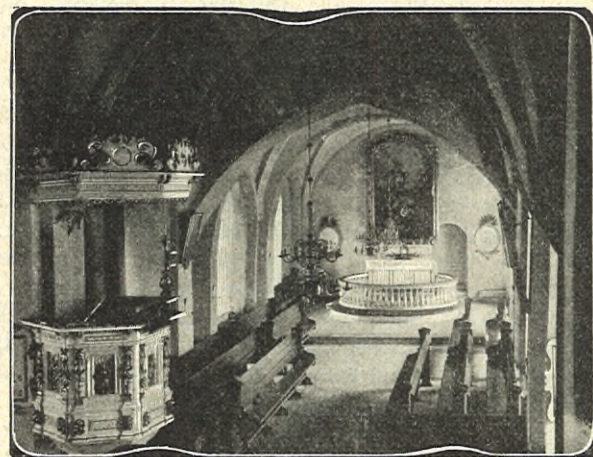

KYRKAN.

fantasi spela in, ty inga andra underrättelser ge vid handen, att staden varit så rik och utsträckt, som det af Dahlbergs teckning syns framgå. Enligt gamla uppgifter skall den tvärtom 1665 blott haft 280 personer, under det den nu äger något öfver 1800.

På 1600-talet fick den gemensam borgmästare med Eskilstuna, och denna bodde, — märk väl — i Torshälla Undras, hvad eskilstunaborna nu skulle säga om slikt arrangement. Detta räckte dock i öfver 100 år. Under denna tid utmärktes Torshälla af en viss lifaktighet. Handel och köpen-skap drefs ifrigt af de goda borgarne. Ett vittnesbörd om så väl den materiella som andliga odlingens utveckling under denna tid äro de gillen eller skrän, som förekommo därstädes. Ett af dessa gillens vapen är nu stadsvapnet, som föreställer St. Olof med riksäpple, krona och spira.

I våra dagar har Torshälla helt och hållet ställts i skuggan af sin yngre syster Eskilstuna. Där höras maskinernas dån, och där stiger stenkolsröken tjock och svart ur skorstenarna, vittnande om ett rastlöst arbete i nyttans och konkurrensens tjänst. Med förakt ser den framåtskridande staden ner på sin anspråkslösa granne. Men då ditt öra blir trött af det rasslande ljudet från verkstäderna och dina lungor kvävas af stadsgatornas damm, res då i sommarkvällen ned till det gamla Torsharg. Ty i aftonbelysning bör Torshälla ses. När solens sista strålar ännu dröja kvar och färga den gamla kyrkan i purpurglans, då ligger ett medeltida skimmer öfver den lilla staden och minner om fordom tid med dess lif och äflan, om gångna släktled, som trampat de krokiga gatorna och bott i de låga husen.

KYRKANS INRE.

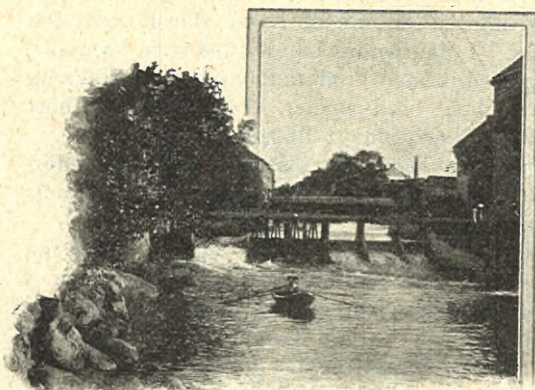
ETT OCH ANNAT FRÅN TORSHÄLLA.

OM NI färdats från Strängnäs öfver Mälarens böljor västerut till Köping eller Arboga, har ni säkert, sedan ni passerat det gamla minnesrika Sundbyholm, lagt märke till en tornspira i trappafvelstil, som på vänster hand syns höja sig öfver trakten. Kanske ni också sett en samling hus, tätt hopgyttrade kring det åldriga templet, och ni har undrat, hvilken liten vrå af världen, som här dot sig bakom kullar och lummigt löfverk. Säkert har då kaptenen upplyst er om, att det är Torshälla, en af vårt lands mindre städer, som hvarken låter tala om sig som någon hälsobringande brunnsinrättning eller lifligt uppblomstrande fabriksamhälle. Nej, fredligt och stilla ligger den lilla staden där vid Eskilstunaån, en knapp fjärdedels mil från dess utlopp i Mälaren, och drömer om sägner och minnen från svunnen tid.

Torshälla är dock ett af vårt lands äldsta orter. Här samlades redan under hedentid Rekarneslättens invånare till offergillen och fester. Till Tors ära brunno bålen å de kullar, på hvilka den nuvarande staden är byggd, och drakskepp lågo förankrade nere vid åstranden. Platsen kallades då Torsharg. Men gryningen af en annan tid bröt in. St. Eskil uppträdde i trakten och började förkunna Hvite Kristis lära. Han lär ha bott i grannsocknen Fors, och antagligt är, att det gamla Torsharg blef en af de första platserna för hans missionsarbete. Men folket i Rekarnetrakten har i alla tider varit känt som ett styfsint och obändigt folk, och den fromma predikantens verksamhet lär varit ganska ansträngande, tills han slutligen led martyrdöden under Blotsvens regering. Enligt sägen skall han blifvit begravnen på den plats, där Eskilstuna kyrka nu reser sig.

För kristendomens ljus vek småningom heden-domens mörker, och försoningens lära besegrade de hårda sinnena. Men af gammal vana samla-

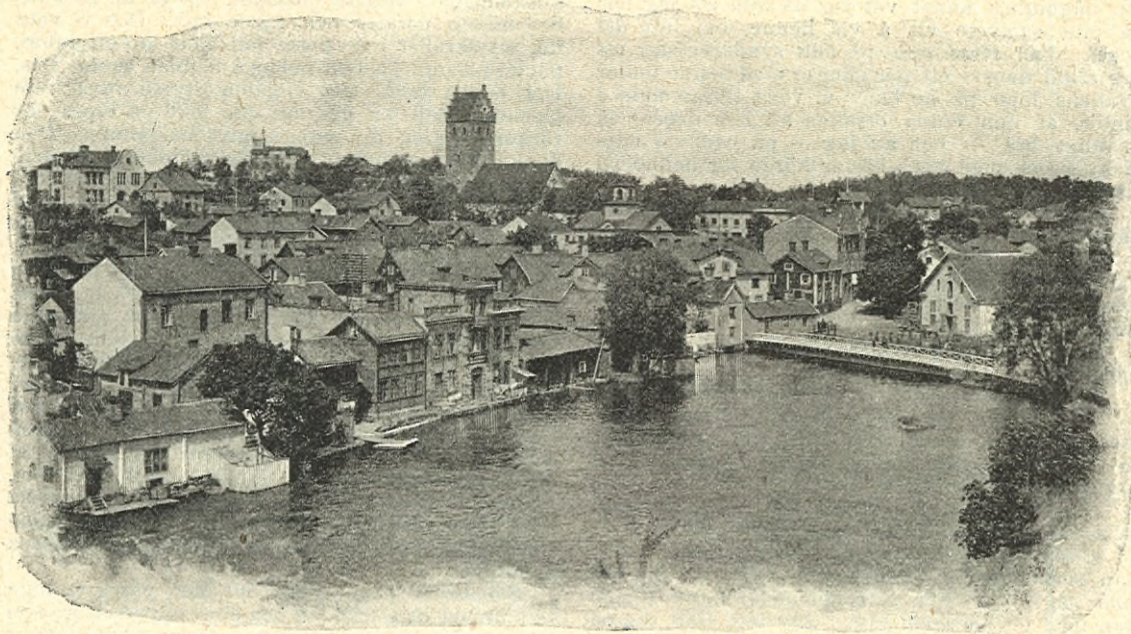
hälla ej spelat någon framstående roll. Under striderna mellan Karl Knutsson och Erik Puke efter Engelbrekts död intogs den af den förre, och den djärfve riksförståndaren aktade ej för rof att med våld bryta sig in i kyrkan och bortröfva borgarnes där förvarade egendom. Sägnera berättar, att i Torshälla skulle funnits ett stort kloster med ofantliga rikedomar, men hur därmed förhållit sig, är ej historiskt bevisadt. Karl IX fick som hertigdöme af sin fader Södermanland, Närke och Värmland, och gästade som hertig flere gånger Torshälla. Redan då hade Eskilstuna nått en viss betydelse, och på dess slott, Eskilstuna hus, bodde den stränge hertigen långa tider. Han förnyade och bekräftade 1593 Torshälla stads privilegier. Erik Dahlberg har i sitt verk, *Suecia antiqua* gifvit oss en bild af det dåvarande Torshälla. Men den store tecknaren har säkerligen här liksom vid flere andra tillfällen låtit sin lifliga

KVARNFALLEN.

Bland de äldsta byggnaderna må nämnas kyrkan byggd redan på 1300-talet. Den är uppförd af gråsten med torn af tegel. Själva kyrkan är hvitrappad med ett rött listverk af tegelsten utmed takfoten. Tornet var förr 254 fot högt och syntes långt ute på Mälaren som ett sjömarke för seglarna, men i juni 1873 slog åskan ned i tornet, som antändes och uppbrann. Det nuvarande tornet är uppfördt i samma stil som på danska och skånska kyrkor. Själva kyrkans byggnadsstil är den götiska, utom i koret, där den närmar sig den romanska. På korets väggar lära ha funnits målningar, som i så många andra gamla kyrkor, hvilka sedan öfververkalkats. Själva kyrkan är rymlig och stor och skulle vid restaurering kunna bli en af stiftets vackraste. Altartaflan, en gåfva till församlingen, föreställer Kristus i örtagården, men är tydligen icke målad af någon mästare. Flere porträtt finnas af framstående kyrkoherdar, däribland af den kraftfulle prosten Olof Strandberg, som med stor duglighet verkade i Torshälla stads- och landsförsamling under en tid af öfver 30 år i slutet af 1700-talet. Kyrkan ligger vid det s. k. torget. Men hvilket torg! Ja, under vintern är det utmärkt som kalkbacke och används också för detta ändamålet flitigt af stadens uppväxande ungdom, men för öfrigt! Med knapp nöd lyckas en åkande praktisera sig ned till den nedanför liggande gatan och uppför är det hart när omöjligt. Men det gör ingenting. Torshällaborna äro i alla fall stolta, ty de ha ett torg ändå, och det ganska originellt till på köpet. Vid torget ligger också rådhuset, ett gammalt trähus i obeslämd färg. Uppe på vinden var fordom finkan inrymd, men sedan det händt, att där inlogerade personer, gripna af frihetskänsla, praktiserat sig ut genom en lucka i taket, blef af stadens styrelse beslutadt, att en ny »tidsenlig» sådan skulle uppföras.

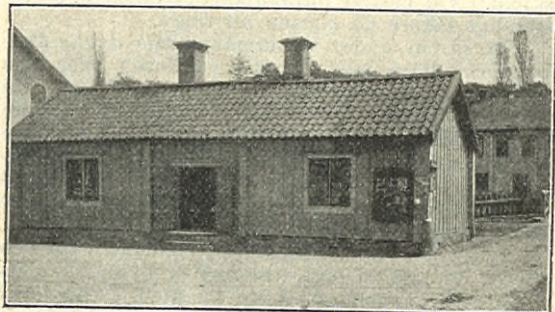
Själva staden är trång och liten. Visserligen härjades den af stor eldsvåda 1798, men uppbyggandet gick efter ungefär samma plan som

UTSIKT ÖFVER TORSHÄLLA FRÅN HOLMBERGET.

förut. Där finnas egentligen blott två gator, Stora och Lilla gatan, men ingen af dem är vidare storartad. Gatstenarna synas vara flere hundra år gamla, så knaggliga och ojämna äro de. Vid Stora gatan ligger dock ett nyare tiders verk, Holmens stora mekaniska verkstad, som sysselsätter en personal af ett par hundra arbetare. Staden genomflytes af Eskilstunaån, som strax förut grenar sig i tre armar: en, kallad Nybyån eller Grafån, gräfd under Karl IX:s tid, en, som går midt igenom staden och där bildar flere fall, och en slutligen, som går väster om staden och är kanaliserad. Alla tre förenas sedan åter med hvarandra nedanför staden. Stränderna utgöras i sjelfva staden af bergiga höjder och kullar, klädda i rik grönska, som ger hela platsen ett lummigt och landtligt utseende. Nere vid stora bron, som leder öfver ån, ligger ett litet hus, numera mejeri, som utpekas som den Liljans krog, där Bellman besjög »Bergströmskans porträtt». Då flödade där nog annan dryck än den oskyldiga, som nu på samma plats erbjudes allmänheten. Har du nu också besett det nya, ståtliga folkskolehuset, som stolt från en höjd dominerar staden, torde du skådat det mesta af Torshälla märkvärdigheter. Kom då till sist med upp på Holmberget och se ut öfver Torshalls gamla stad med dess pittoreska läge! Låt blicken dröja vid templet därborta, hvars spira aftecknar sig så skarpt mot aftonhimlen! På den gamla kyrkogården där bredvid sofva gångna släkten sin sista sömn. Nyare tiders barn trampa deras grafvar, nyare tankar och idéer tränga hit, men alltjämt hvilar en prägel af ålderdomlig frid och ro öfver de låga byggnaderna, de små täpporna med deras rikedom på syrener och äppelblom, och de nötta gatstenarna. En och annan nybyggd villa tittar fram bland träden och vittnar om den moderna tiden, men den skär ej mot det andra, den visar blott, att nytt och gammalt väl kunna trivas samman. Och skymning faller så tung öfver kullar och dalar, öfver slätten därute med sina afmejade skördeält och gröna ångar. Nu ringes helgsfrid öfver nejden. Ännu en bortdöende klockton, och allt är åter tyst, tyst där nere på gator och torg, tyst i naturen. Och i en sådan kvällsstund må du också taga farväl af det lilla Torshälla och ej ångra det korta besök, du under denna stund gjort där.

J—N.

GAMLA LILJANS KROG.

EN LÄXA. SKISS AF EYVOR STEN.

»JO — DET HÄR är en snygg historia!» och bror Herman slängde uniformsmössan med en sådan kläm ifrån sig på divansbordet, att den skickade ett par fotografamar i golfvet och spräckte glaset på den tredje.

»Hvad i all världen — hvad står nu på!» utbrast jag och såg bestört på honom, där han med riktig åskväderuppsyn mätte mitt lilla förmaksgolf med långa häftiga steg.

»En så'n fördömd gubbslusk!» mumlade han och knöt händerna, under det att hans granna, bruna ögon gnistrade i hufvudet på honom.

»Men käre Herman, lugna dig, och säg mig hvad det är fatt, i stället för att rusa omkring på det här sättet,» och jag makade försiktigtvis mitt lilla fina sybord närmare intill fönstret för att rädda det undan hans våldsamma framfart.

»Lugna mig!» han tvärstannade framför mig, »ja det skulle du knappast begära af mig, om du visste hvad det gällde,» och af bar det igen med hvinande fart.

»Ja, men låt mig då för guds skull få veta hvad det är! Du gör mig ju aldeles hjärtängslig!» Han stannade åter framför mig.

»Hvad det är? — Det är den der ohängde bryggaren Hellgren — —»

Det klack till i mig. Jag visste, att nämnde gentleman var vår lilla garnisonsstads Croesus, som bland sina rundliga inkomster också räknade dem han gjorde sig genom den oförsvarligt höga ränta han begärde för de »vänskapstjänster» han då och då bevisade de unge officerarne, hvilkas magra pengar och glada lif icke stodo i full öfverensstämmelse med hvarandra.

»Herman?!» sade jag blott, men han läste tydligen mina tankar i mitt ängsliga ansikte. »Nej, Louise, det är inte någonting sådant — d. v. s. inte egentligen — fast det ju står i samband med det.» Han stampade plötsligt till. »Hvad tusan skall jag ta' mig till! — Jag vill inte — jag kan inte vara med om det här!» utbrast han och stirrade framför sig med en blick så förtviflad, att min ängslan steg till förskräckelse.

»Herman, du skrämmer mig! Säg mig hvad det är — nu genast!»

»Du vet,» tillade jag med ett försök att lugna både honom och mig själf, »att gamla syster ibland hittat på utvägar, där du inga kunnat se — så sätt dig nu snällt ner — här —» jag visade på korgstolen på andra sidan bordet — »och tala om alltsammans för mig, så skola vi nog reda ut det, skall du få se!»

Han kastade sig ned i stolen.

»Jag är förlöfvad med — Greta Hellgren — om du vill veta det.» kom det efter några ögonblicks dyster tystnad i riktig grafton.

»Med — Greta Hellgren — du!?» stammade jag aldeles af mig kommen, och jag såg framför mig en liten ljushårig, obetydlig flicka, bryggaren Hellgrens enda dotter och arvinge och på grund därpå ju ganska uppmärksammas af stadens ungherrar och i en viss grad äfven af officerarne vid det nyligen hitförlagda regementet, men som jag i alla fall aldrig drömt om som min blifvande svägerska. Jag siktade betydligt högre än så för min unge ståtliga brors räkning!

»Du blef förvånad, tror jag?» och Herman

kunde trots den bedröfliga situationen inte låta bli att draga på munnen åt mitt förmodligen ytterst uttrycksfulla minspel — »du kan i alla fall inte vara det i högre grad än jag själf» — tillade han.

»Men hur i all världen har det gått till?» utbrast jag, då jag återvunnit fattningen så mycket, att jag kunde tala något —

»Ja, det må du väl fråga,» svarade Herman. »Det är en fullkomlig öfverrumpling — det är hvad det är!» utbröt han häftigt och slog knutna handen i bordet, så att trädrullar, saxar och fingerborg dansade om hvarandra.

»Är det — gubben, som ställt till det?» frågade jag med en plötsligt vaknande aning om rätta förhållandet.

»Ja,» svarade Herman modlöst.

»Ligger du på något sätt i — händerna på honom då?»

»Ja-a,» kom det lite dröjande, »på sätt och vis. — Det var en förfallen växel — som jag ville ha uppskof med —»

»Men hvarför vände du dig inte till Fritz?» (Min man, och den raraste människa i världen.) Färgen steg ett ögonblick i det mörka ansiktet framför mig.

»Därför att jag — skämdes —» kom det lågt och utan att han lyfte ögonen mot mig.

»Han har ju redan ett par gånger trätt emellan och han gör det på ett sätt, som kommer mig att känna mig som en riktig *usling* — aldrig en förebräelse, aldrig en förmaning en gång, bara som om det vore den naturligaste sak i världen att han skall slita en hund för min skull också; så fett har han det minsann inte att inte en åderlätning på 2,000 kr. kännas ordentligt. — Ne-ej Lisa! — Förr än jag ber Fritz om hjälp en gång till — drar jag för sjutton i våld med Greta Hallgren!» och han reste sig häftigt och återtog sin promenad fram och tillbaka öfver golfvet.

Hermans kraftuttryck ha' alltid utgjort min förtviflan och varit vårt enda stridsämne, men nu lät jag honom hållas — det var tydligen en ren lättnad för honom, stackars pojke, att klämma i litet extra med dem. Jag teg och han fortsatte sin sprängmarsch, tills han med ens stannade framför fönstret och ett ögonblick tankfullt såg ut.

»Stackars liten, hon är nog inte gladare än jag —,» sade han sakta, »om hon också —»

»Hvad?»

»Ähjo — hon lär visst inbilla sig att hon — — är kär i dig,» ifyllde jag. Det är onekligen en af Hermans älskvärda sidor att han är ovanligt fri från den sortens inbilskhet, som nog annars vidlåder flertalet skapelsens herrar — att tro sig gå fram öfver krossade hjärtan hvarhelst de behaga visa sig och i nåder skänka den ringaste uppmärksamhet åt vårt svagare kön.

Han nickade. »Gubben påstår åtminstone det — hur mycket den rackaren nu ljög, för att riktigt få mig i klorna —»

»Ge mig en ordentlig förklaring på alltsammans, Herman,» sade jag, »och sätt dig ned igen, är du snäll, — jag blir så förskräckligt nervös af den här stormlöpningen och alla halfva antydningar — Saja! — Låt mig nu höra det alltihop från början till slut.»

Han satte sig lydigt ned.

»Ja,» började han långsamt, *naturligtvis* efter att ha försett sig med något att fingra på från mitt sybord. Den här gången var det min spritnya brodersax, men jag nämndes inte säga något nu heller — han såg så olycklig ut, där han satt och klippte och klippte med den — — »jag har ju då och då — ofta på hans eget erbjudande lånat af honom — det är ju så förbaskadt svårt att få debet och kredit att gå ihop, om man inte lever rent af som en munk — (saxen dansade med en skräll i sybordet) — och han har alltid varit väldigt hyggelig mot mig — alltid bedt mig bara vara lugn och inte oro mig för mina förbindelser till honom, och satt räntan för sin del anmärkningsvärdt lågt. Kamraterna ha ju skämtat lite om det där och påstått, att han nog hade sina afsikter med det — de ha förresten bråkat om — henne också — sagt detsamma som gubben — men det har verkligen aldrig fallit mig in att det kunde ligga någon sanning i det. — Själf har han alltid hänvisat på min släktskap med Fritz, som han tycks värdera ofantligt, och — min egen utomordentliga älskvärdhet, som orsaken till favoritskapet, och jag har, enfaldigt nog, trott honom och tyckt att han var en ganska hyggelig gubbe på det hela taget, äfven om han ju skodde sig litet på sina låntagares bekostnad —»

Nåja — nu var det sista dagen i går — han skulle ha sina 2,000 och jag hade förgäfvets försökt skrapa ihop summan, så jag hade ingen annan utväg än att gå upp till honom och försöka beveka honom till att ge mig ett par månaders frist —

Han var öfver förväntan älskvärd — bad mig inte oro mig för pengarna — talade om att han kände

som en far för mig och — att han nog visste ett sätt att arrangera »vårt lilla mellanhafvande», som han uttryckte sig, som hädanefter fullständigt skulle befria mig från alla ekonomiska svårigheter — ett förslag, som han ansåg sig ha skäl att tro att jag med glädje skulle omfatta, om han också förstod att min finkänsla förbjöd mig att f. n. själf framställa det o. s. v.

Jag stod där som ett får och begrep inte ett ord af alltihop. Ett ögonblick flög det i mig, att han möjligen tänkte föreslå mig att gå in som kompanjon i bryggeriaffären, men hans antydan om att jag gifvit honom anledning till att tro mig lifvad för en sådan propos, kom mig strax att förkasta det — och jag hann inte längre i några funderingar förrän den rackargubben plötsligt öppnade dörren till nästa rum och ropade på Greta, som också mycket riktigt genast infann sig. Hon tvärstannade, då hon fick se mig, blef blossande röd och hälsade förvirrad och innan någon af oss visste ordet af, hade gubben lagt våra händer i hvarandras, tagit oss i famn och — ja — med ett ord förlofvat oss med hvarandra. — Greta såg ett ögonblick med fullständig ångest upp på mig, men jag kunde inte möta hennes blick. — Jag kände att jag var hvit som ett lärft i ansiktet och höll på att bita läppen af mig för att inte förgå mig mot gubben i hennes närvaro — helst jag förstod, att hon var lika främmande för komplotten som jag. »Jo — jo! Lyckan kommer, när man minst väntar henne, tror jag!» bräkte han och gnuggade händerna och sken af förtjusning öfver sitt lyckade knep, och så uppmanade han mig — »att kyssa lilla fästnö!»

»Så oförsämmt!» utbrast jag ofrivilligt. — »Jo — det vill jag lofva!» fortfor Herman. »Det var med nöd jag kunde behärska mig så mycket att jag inte gaf honom en örfil. Greta blef lika blek som jag. Pappa! sade hon bara, men i en ton som jag verkligen inte trott den där lilla flickan om. — Så brast hon i gråt och gick hastigt ut igen. — Han såg förbluffad efter henne.

»Flickungar äro då konstiga att förstå sig på! — Har jag inte hennes egna ord på hur kär hon är i dig — och så springer hon sin väg på det viset! — Men hon är väl liksom lite generad ännu så länge, förstår jag!» »Ja — det undrar jag sannerligen inte på!» utbrast jag ur stånd att längre behärska mig, och så fick han, min själ, veta hvad jag tyckte.

Först blef han häpen och se'n ursinnig — du må tro han var fin! — och så började han gråta och påstod, att jag skulle bli orsaken till att hans enda barn »af sorg lades i grafven» — och beskylld mig för att — —

Herman afbröt sig hastigt och satt en minut tyst med rynkade ögonbryn, under det att min stackars lilla sax åter bändes och bröts mellan hans starka fingrar.

»Nåå?» sade jag sakta.

Han reste sig, gick bort och ställde sig med ryggen mot kakelugnen.

»Ja — han hade ju på sätt och vis rätt förstås — att jag burit mig dumt åt mot henne — men, kära hjärtandes — om alla flickor skulle ta' lite oskyldig »flirt» lika seriöst som hon, och jag af papporna tvungits att gifva mig med hvar och en som jag uppvaktat ungefär lika ifrigt som Greta Hellgren, kunde jag ju vid det här laget ha ett helt harem!»

Jag drog ofrivilligt på munnen åt hans uttryck, men bara för ett ögonblick, ty jag var verkligen inte upplagd för att skämta, så pass allvarsam som saken föreföll mig.

»Hör du, Herman,» sade jag långsamt, »hvad menas egentligen med det där moderna uttrycket »flirt»? Ni tala om »att flirta» ungefär på samma sätt som om att spela tennis och cykla och åka skridsko. — Fullt detsamma som hvad man på min tid menade med kurtis måtte det ändå inte vara — det förefaller mig, som om flurten vore kurtis, omsatt i fullt medveten — sport på något vis —

»Flirt», upprepade Herman, »ja — det är den där pikanta leken med en lagom kokett flicka, där man oupphörligt tangerar gränsen för verklig förälskelse, men aktar sig för att nå'n sin egentligen öfverskrida den. — Där båda parterna ha klart för sig att ord och handlingar inte ha betydelse annat än för stunden — och där det — retande just ligger i lekandet med elden. — Se'n kan det där ju drivas utom rämärkena för hvad som menas med — god ton, och — än längre — Det är nu inte i min smak, och hvad Greta Hellgren beträffar, var då verkligen alltsamman bra oskyldigt —» han började åter sin vandring fram och tillbaka — — »Man skall vara tämligen menlös,» fortfor han, »för att taga för allvar hvad en karl säger eller gör i en sådan där kombinerad mänskens- och champagnestämning, som jag nu olyckligtvis befann mig i — på balen hos dem första augusti — hennes födelsedag, om du minns,

för någonting annat vet jag då inte att jag har på mitt samvete vis å vis henne, om inte det också skall föras opp på mitt syndaregister att jag alltid dansat ett par gånger med henne under kvällens lopp på de baler vi varit tillsammans i vinter, af den enkla orsaken att hon dansar så ovanligt bra — och att jag — på pappans uppmaning och med hans hästar körde för henne på slädpartiet i julas» —

»Det var mänsken då också, och champagnen fattades inte heller, så det var ju märkvärdigt — och tur för henne, stackars liten — om den där »kombinerade stämningen» uteblef den gången åtminstone,» inföll jag spetsigt utan att se upp från mitt arbete.

Han tvärstannade och vände sig hastigt om mot mig.

»Hör du, Lisa, skall du nu börja också?»

»Nej, för all del — om du med »börja» menar att jag anser att du skall gifva dig med henne, så — Gud bevara henne, stackars barn! — det vore verkligen synd om henne —»

»Hm!» Han stod ett ögonblick stilla, tydligt ovisst om, hur han skulle taga mitt utfall.

»Nåja — det tror jag nog du har rätt i,» sade han slutligen, »inte finge hon roligt — lika lite som jag — Därför sker det heller inte!» tillade han med en energisk gest. Jag teg. Han såg på mig, men jag höll envist ögonen fästa på mitt arbete, alldeles fördjupad i det.

»Vill du vara snäll och höra på mig ett tag, Lisa — och döma se'n — du vet ju ännu inte hvori min rysliga förbrytelse består. — Jag försäkrar dig att trots »stämningen» den där olycksaliga kvällen, var jag lika redig som jag är nu, och jag kommer ihåg hvart ord jag sade och allt hvad som passerade, som om det skett i dag — Nej — se på mig, Lisa — och sitt inte och sy på det där ifriga, enerverande sättet — jag vet ju inte en gång, om du hör mig eller ej! — Är du — ond på mig, lilla syster?»

Jag såg upp och mötte hans vackra, mörka ögon fästa på mig med den där ömma, smekande blicken, som jag aldrig kan motstå. Inte undrar jag på lilla Greta! Han är verkligen mycket intagande, när han vill.

Följaktligen räckte jag ut handen mot honom. Han kysste den och slog sig sedan ned på karmen af min stol och lutade sig emot mig. »Nå, tala om det nu då, ditt odjur,» sade jag och lade bort arbetet, »men ordentligt, utan att undanhålla mig några detaljer, så får jag se, om jag kan ge dig absolution, eller om jag måste gå öfver på gubben Hellgrens sida!»

(Forts.)

GLÖM EJ

Jubileumstondens sparbössor!

STYRSÖ PRIVATA SANATORIUM »SOLBACKEN».

SEDAN 14 ÅR har på Styrso varit i verksamhet en hafskuranstalt för skrofulösa barn. Dess resultat hafva varit mycket glädjande. Men den har haft två brister. Dels har den ej kunnat hållas öppen mer än 3 å 4 månader om året af brist på penningmedel. Och det är just under vintermånaderna, då skrofulosen uppträder och värst utbreder sig. Då barnen tvingas att stänga sig inne, då de af frisk luft och sol få så litet som möjligt, då i mångt hem födan blir knappare och omvårdnaden om de små som mest bristfällig, då man för värmens skull tränger sig

tillsammans i trånga bostäder, det är då som tuberkulosen sprides och tager fart. Och vi veta nu, att skrofler i de flesta fall blott äro ett annat, mildare namn på den hemska fienden tuberkulos. Det andra felet, som vidlåder Styrso nuvarande hafskuranstalt är det, att den icke på långt när räcker till för de många inträdessökande. Och dock mottagas endast barn från Göteborg. Hvarje år måste stora antal (hundra-tal) afvisas af brist på utrymme. Det är ej de fattigaste, som här af lida mest, ty dessa emottagas före alla andra samt hafva allt gratis. Nej, det är de mindre löntagarne, de små kapitalisterna, som ej hafva råd att hyra enskilda rum eller hus åt hela familjen, hvilka icke kunna få sina barn intagna på allmänna vårdanstalter, enär dessa äro öfverfyllda af de fattiges. Hvar skola de förra erhålla lämplig behandling för sina skrofulösa eller eljes sjuka barn? Skola de uteslutas från de förmåner, vår västkust i så rikt mått erbjuder? Det är med tanke härpå fröken Anna Stenström företagit uppförandet af ett privatsanatorium å Styrso, öppet året om, hvarest barn för måttlig kostnad kunna erhålla den bästa vård för sina sjukdomar och svaghets-tillstånd utan att föräldrar eller sköterskor behöfva medfölja.

Sanatoriet har erhållit ett det yppersta läge tätt utmed hafsstranden och dock skyddadt genom höga berg för alla häftigare vindar. Omedelbart nedanför verandan utbreder sig ett kilometerlångt sund af cirka 100 meters bredd. Detta sund är så grundt, att barnen utan fara kunna ro omkring i flatbottnade båtar å detsamma. Och å sundets andra sida vidtagna en rad mindre öar, hvilka stränder allestädes äro långgrundna. Här har naturen bildat en mängd de präktigaste lekplatser, badställen o. s. v. Till följd af dessa lyckliga förhållanden, kunna barnen tillbringa en stor del af dagen på vattnet och dock ständigt vara under uppsikt.

Den strand, hvarjå sanatoriet uppförts, består af sand, är därför ständigt torr, till och med strax efter en regnskur.

Sanatoriebyggnaden uppfördes under innevarande år. Den utgöres af ett 2-våningshus med hög källarvåning. I den senare äro inrymda: varmbad, tvättstuga, ångpannerum och kolbod för centraluppvärmningsapparaten, varma klosetter o. s. v. Uti nedre våningen finnas kök, serveringsrum, matsal, salong, förmak samt bostäder för hushållerska och föreståndarinna m. fl. En trappa upp finnes ett antal sofrum för patienter, 1, 2, 4 och 6 sjuklingar. Sängarne äro af järn, möblemangent enkelt men solidt och praktiskt. Hvarje barn har sitt enskilda tvättställ. Möbler, väggar, tak och golf äro tvättbara. Utanför båda våningarna löpa balkonger. Vattenledning finnes till båda våningarna och dricksvattnet är utmärkt.

Klimatet på Styrso har under de 14 år, hafskuranstalten för skrofulösa barn verkat, visat sig vara synnerligen lämpligt för vård af barn. Luften är mild, ren från damm och sjukdomsfrön. Det är ytterst sällan en s. k. förkylning förekommer. Luftvärmen gör under dygnets lopp mycket små språng, så att nätterna i allmänhet äro föga kallare än dagarne. I synnerhet är detta förhållande i ögonen fallande under vintermånaderna. Him-melen är mera molnfri än på fastlandet, nederbörden i samma mån mindre och solskensdagarne flere. Allt detta tillsammans gör, att de små patienterna på Styrso kunna tillbringa de flesta dagarne utomhus och hafva föga olägenhet af de häftiga temperaturväxlingar, som på fastlandet äro så vanliga, särskildt under vintertiden.

Inomhus äro alla anordningar vidtagna för ett sanatorielif. Sjukvården ledes af utexaminerad sjuksköterska med skolade biträden. Och de barn, som kunna där af hafva nytta, erhålla å sanatoriet undervisning i slöjd och skolämnen, motsvarande de lägsta klassernas kurser.

Läkarevården bestrides af doktor P. Silfver-skiöld. Vid hastigt inträffande sjukdomsfall finnes ständigt läkare på platsen att tillgå.

Styrso har under vintermånaderna daglig ångbåtsförbindelse med Göteborg. Resan sker hela vägen inomskärs och tager en knapp timme. På ön finnas postkontor, rikstelefonstation, kyrka, flere handelsbodas och en bofast befolkning af närmare 1,000 personer. Tillförseln af landmannaprodukter, fisk o. s. v. är riklig. Kosthållet vid sanatoriet kan på grund här af göras såväl omväxlande som prima.

Priset för rum, mat, tvätt, medicin, vård och tillsyn är satt så lågt som 2,50 pr dygn för plats i de större rummen, 3 kr. för plats i rum för 2 personer och 3,50 för enskildt rum. Läkarearfvode äfvensom specialvård (massage, elektricitet, vissa varmbad, operationer o. s. v.) betalas särskildt.

BLAND AERONAUTER OCH ARISTOKRATER.

EN RECEPTION I FRANSKA AEROKLUBBEN.

Bref från Iduns Paris-korrespondent.

TACK VARE vår lika sympatiske som genialiske landsman, kapten Eric Unges bemedling, har det varit mig förunnadt att flere gånger denna höst få närvara vid härvarande aeroklubbs så väl uppstigningar från ballongparken i Saint-Cloud som vid förhandlingar i föreningens lokaler rue Fbg St. Honoré.

Kapten U. har nämligen vistats här sedan ett par månader för att öfvervaka konstruerandet af sin nya ballong. Detta arbete, som till följe de hopade beställningarna hos fabrikanterna Maurice Mallet blifvit något försenadt, närmar sig dock nu sin fullbordan, och redan om en vecka torde *Svenske II* vara »flygfärdig».

Den franska aeroklubben, som räknar sin tillvaro sedan 1898, är näst »Jockeyklubben» den mest distinguerade af våra sportföreningar och att vinna inträde i densamma är mycket svårt. Bland dess 457 medlemmar utgöres flertalet af representanter för Frankrikes högaristokrati med prinsar af husen Bourbon och Bonaparte i spetsen. Utom kapten Unge har jag i förteckningen öfver föreningsledamöterna endast funnit en icke fransman.

Den utmärkt vackra hösten, gynnsam för sport i allmänhet, luftsegling i synnerhet, har gjort att intet föregående år så många ballonguppstigningar ägt rum. Med undantag af greve de La Vaulx' färd öfver »La Manche», då han efter 16 timmars färd landade i närheten af Hull, hafva dock dessa resor ej erbjudit något af särskild intresse, men å andra sidan har man ej heller haft att inregistrera några olyckshändelser.

Torsdagen den 8 dennes var en märkesdag i Aeroklubbens annaler. Arkehertig Leopold Salvator jämte hertiginna hade emottagit en klubbens inbjudning att närvara vid en uppstigning,

AINO ACKTÉ I STOCKHOLM. PORTRÄTT TAGET FÖR IDUN I MADAME ACKTÉS VÅNING Å GRAND HOTELL AF HOFFFOTOGRAPH A. BLOMBERG.

och hertigen själf, lika framstående som intresserad aeronaut, skulle i sällskap med greve de La Vaulx och sin svåger prins Jayme de Bourbon embarkera i de La Vaulx' ballong Centaure.

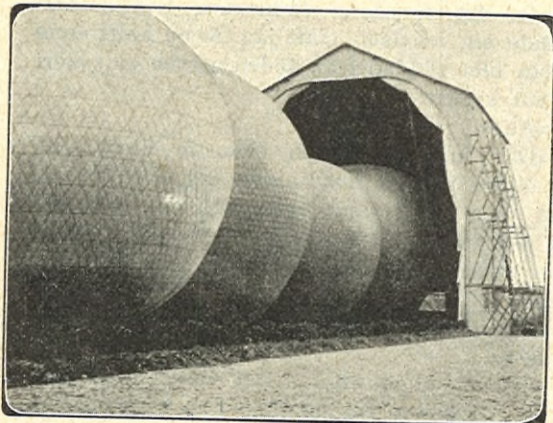
Dessutom skulle tre andra ballonger Orient, Sirius och Oubli, förda af hertig d'Uzès, greve de Contades och mr de Vilmorin samtidigt uppstiga. I hvar och en af dessa ballonger befundo sig utom de manliga passagerarna äfven en dam: mesdames d'Uzès, de Vilmorin och Moulton, en framstående amerikansk sportkvinna.

Sociéténs damer här hafva på sista året med stor anslutning slagit sig på luftsegling, finande med fullt skäl denna sport betydligt mera nobel, mera intressant än automobilåkandet, och nästan alla gånger jag varit där ute vid St. Cloud, har någon dam stigit upp. För att uppmuntra denna anslutning från kvinnligt håll, har Aeroklubben stiftat tvänne pris, det ena åt den dam, som under året gör de flesta uppstigningarna, det andra åt den, som gör den längsta resan.

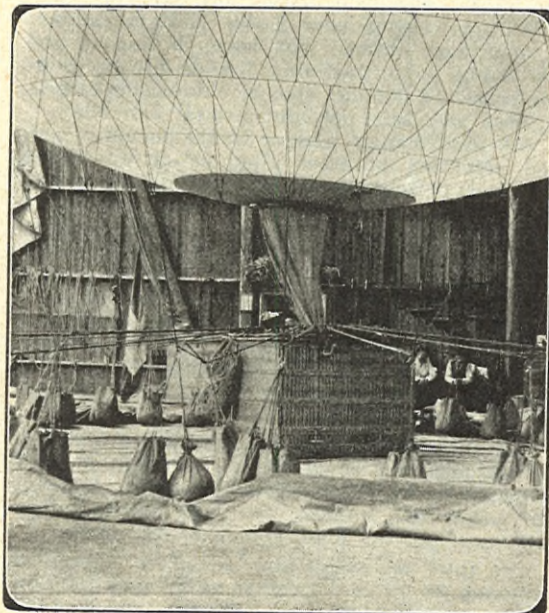
Men det var om »galauppstigningen» den 8 dennes jag skulle tala litet. »Ascensionen» hade föregåtts af en »déjeuner intime» för det österrikiska fursteparet i klubbens paviljong, och denna hade just slutat, när kapten Unge, baron Victor Fock och undertecknad gjorde vår entré därute.

Ballongerna voro redan fyllda och man höll på med att angöra gondolerna. Det småregnade, men detta oakadt var sinnesstämmningen bland de assisterande den bästa. Ett kapell »tsiganer» spelade omväxlande »Dubbelörnen», »Marseljäsen» samt Rakoczymarschen.

Sedan en del hälsningar och föreställningar blifvit undanstökade och klubbens sekreterare antecknat våra namn till dagens protokoll, fingo vi gå ner på »pelousen», där nu ballongerna fullt färdiga väntade sina besättning. De erbjödo en ståtlig anblick dessa fyra jättar, ingen rymmande mindre än 1,000 kubmeter, där de lägo och ryckte på sina förtöjningar.

DE FYRA BALLONGERNAS FYLLNING.

CENTAURES AFVÄGNING.

I GONDOLEN.

Klockan precis 3 stiger den första i luften, och med 10 minuters mellanrum följa de andra. Den sista i ordningen är »Centaur» med hertig Leopold ombord. Hans uppstigning hälsas med ett »Hoch», ovanligt väl utfördt för att komma från franska strupar. »Tsiganerna» spela, ett fint regn faller och en svag vind drifver ballongerna i nordöstlig riktning. Snart hafva de försvunnit ur sikte och man återvänder hem.

Det var med ett visst intresse vittnena till denna uppstigning dagen därpå i morgontidningarna sökte underrättelser om aeronauterna. De två första hade efter endast ett par timmars seglats landat; den tredje i ordningen med hertiginnan d'Uzèz ombord hade gjort en 11 timmars färd och tagit land i närheten af Zundert (Nord holland).

Först kvällstidningarna kunde meddela att Centaur efter 14 timmars färd hamnat i närheten af Lübeck. Samtliga så väl luftskepp som besättningar befunno sig vid bästa kondition, och färden hade på alla håll varit uteslutande angenäm.

För de fotografier vi här återgifva, stå tidningens läsare i tacksamhetsskuld till baron V. Fock, som enkom för Iduns räkning vidtalade en amatörfotograf (yrkesfotografer äro alldeles uteslagna från aeroklubbens lokaler) att taga de här återgifna. Tråkigt nog var vädret det mest ogynnsamma för fotografering, och just de intressantaste plåtarna misslyckades.

Paris den 13 oktober 1903.

EDVARD STJERNSTRÖM.

UR DAGSKRÖNIKAN.

BADORTEN LÅNGEDRAG invid Göteborg har i dagarna af hr R. Anst försålts till ett kapitalstarkt Göteborgskonsortium för 200,000 kronor. Det är nu meningen att omdana den härliga platsen till en fullt modern badanstalt och ett rekreationsställe för göteborgarne, och meddela vi af denna anledning i dagsnumret ett par bilder från badorten i fråga.

*

EMILIA SOFIA RETZIUS †. Under föregående vecka afed härstädes änkefru Emilia Sofia Retzius, född Wahlberg, änka efter den frejdade anatomen och etnologen professor Anders Retzius och moder till professor Gustaf Retzius. Anka sedan 1860, var hon vid sitt fränfalle något öfver 90 år gammal.

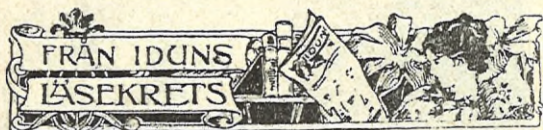
Fru R:s biografi och porträtt meddelades i nr 4 af Idun för innevarande år, hvartill vi hänvisa.

*

H. K. H. KRONPRINSESSANS BASAR. Tiden för den tillräpade, under h. k. h. kronprinsessans beskydd stående julmarknaden till förmån för Sophiasysterarnas pensionskassa och ålderdomshem är nu definitivt bestämd till den 26, 27 och 28 nästkommande november.

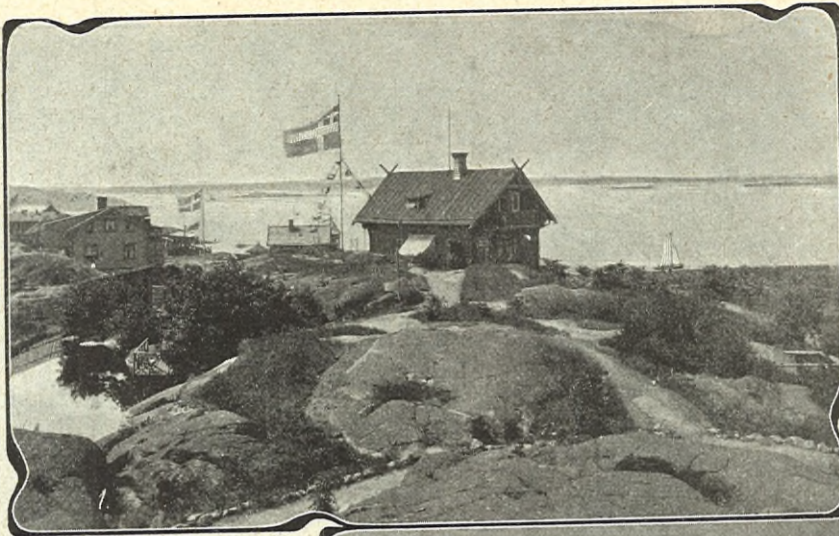
*

FRU JOSEFINA GULLBERG, den kända framstående lärarinnan i plastik, dans och inspelning af roller, har nu för säsongen återupptagit sina lektioner i dessa ämnen. Fru Gullbergs konst är ingalunda en konst blott »til lyst» — därtill tar hon allt för allvarligt och målmedvetet på sin uppgift, och talrika tacksamma elever erkänna oförbehållsamt det utmärkte utbyte de haft af hennes undervisning. Icke minst beaktansvärdt är det factum, att mängden svag eller mindre kraftig fysik, för hvilken vanlig gymnastik skulle varit allt för ansträngande, visat sig röna det hälsosammaste inflytande af hennes rationella ledning i plastik samt en god och otvungen kroppsföring, ett viktigt villkor för en harmoniskt sund utveckling af alla vitala organ.

I NR 33 af Idun förekommer en artikel kallad »Att låna modersnamnet», hvilken gifvit mig mycket att tänka på.

Mig tyckes — att mängden barnlös kvinna, som ämnar att upptaga ett värnlöst barn för att gifva det kärlek och uppfostran i den mån hon kan gifva det — efter genomläsandet af denna artikel

1. PARTI AF LÅNGEDRAG
2. UTSIKT FRÅN RESTAURANTEN. ANNA BACKLUND FOTO.

ej alls skulle våga det. Bör man gifva något, då man inte kan gifva allt?

Jag gifver författarinnan rätt så långt det gäller barn ur burgna hem, där egen mor finnes och tillfälle till uppfostran gifves; de böra ej gifva bort sina barn.

Men »den lilla främlingen, som med nakna fötter hvirflade opp landsvägsdammet», hurudant hem hade han förut? hurudan mor? hvad lämnade han?

Är det absolut gifvet att alla mödrar äro bra, endast därför att de gifvit barnen lifvet? Jag vet en ogift moder, som tog vaggan med barnet i och lyfte med starka armar mot taket och slog allsammans i golvet i största vredesmod bara för den lille skrek. Betecknande är äfven vår skomakares reflexion: »Det är väl att jag har mitt arbete hemma, så jag kan ta ungen från gumman min, för hon är så het, så hon sloge säkert ihjäl honom.» Detta från mödrarnas sida. Att en ond och drucken far i en spark kastar sin lille gosse öfver golvet i andra väggen, vet jag är sant. Sådant var kanske »den lille främlingen» hem? Eller om han var moderlös. Har författarinnan lefvat så nära de fattiga hemmen, att hon vet hur det går, då modern dör i en arbetares hem från 5—6 barn? Numera då det ju är en svårighet att få en tjänarinna i ett fint tre personers hushåll i en stad med alla bekvämligheter, är det hart när omöjligt för någon att åtaga sig ett fattigt hems alla mödor, att lappa åt 5 slitvargar och tvätta åt t. ex. en svart smed. Finns det en gammal farmor eller mormor, så hjälper hon det lilla hon orkar, men jag vet hem, där äldsta dottern 11 år gammal måste vara i moderns ställe och »uppfostra» småsyskonen. *Hvad de barnen bli — inte bli de »afgudade» såsom förf. skrifver.*

Och jag frågar eder I alla Sveriges mödrar: En mor, som afgudar sitt barn, är hon en god och lämplig uppfostrarinna? Kan då inte en fostermor vara lika lämplig, som ej blundar för barnets fel, utan med sans och allvar rättar den lille?

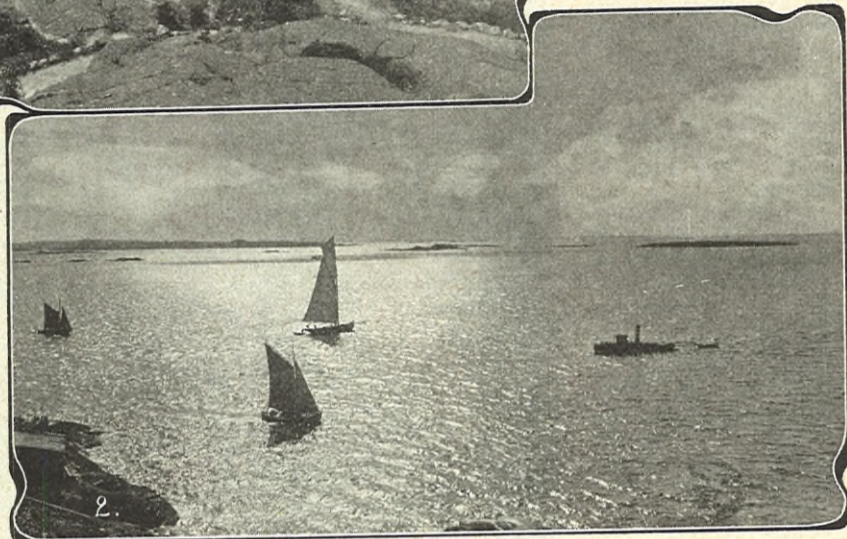
Att förf. många gånger träffat personer, som med otacksam bitterhet tänkt på sitt fosterhem, torde mest bero på, att de under goda dagar glömt, eller kanske aldrig minns det hem de räddats undan, där kanske bekymmer för det dagliga brödet trängt undan kärleken och där de små nog äfven »med tjugande omedvetenhet *fordra* att man uppoffrar sig för dem» och kanske *ändå* hungriga och oansade få skrika sig till sömns. Eller är hela barndomstidens vård, mat, kläder och uppfostran ingenting att vara tacksam för, äfven om gamla ordspråket besannas att: »blodet är tjockare än vattnet».

Jag tror att så många hem förblifva barnlösa för att makarne skola blifva i tillfälle att öfva barmhärtighet mot alla dessa behöfvande små och här passar det språket väl: Den där kan göra godt, men gör det icke, honom är det synd.

Att intet mänskligt blir helt gifvet, allraminst kärleken, är ju en sorglig sanning, men kunnen I gifva en half kärlek och ett godt hems stöd vid den lilles uppväxt, hafven I dock gjort hvad I kunnen.

Skulle otack en gång äfven blifva eder lön, I fosterföräldrar, så räknem intet därpå, utan kommen ihåg att lönen hafven I af honom som sade: »Hvad I hafven gjort en af dessa minsta mina bröder, det hafven I ock gjort mig.»

A. O. Ö.

DIAMANTKORSET. EN UNGDOMSNOVELL AF DANIEL FALLSTRÖM.

(FORTS. FR. FÖREG. NR.)

FRÖKEN de Marimar presenterade de båda männen för hvarandra.

»Hertig de Vargas, herr Bernard, artist!»
De bugade sig helt lätt för hvarandra.

Hertigen var en man i sin bästa ålder, högväxt, smärt, men på samma gång fyllig. Ansiktet ägde vackra, regelbundna drag, mörka, nästan svarta ögon, hvilka uttryckte list och passion, och de slappa dragen kring läpparne tydde på sinnlighet. Detta ansikte drog betraktaren oemotståndligt till sig på samma gång, som det stötte honom tillbaka, ingaf honom afsky. Hertigen var klädd i en elegant riddräkt och förde sig med den säkerhet och det behag, som tillhöra mannen af värld.

Då fröken de Marimar nämnde namnet Bernard, ryckte hertigen till, satte monoceln till ögat och betraktade ett ögonblick med synbart intresse Ary Bernard. Därpå svängde han sig om på klacken och gick fram till den skjutna hästen.

»Hvad skall det betyda, Flory, er favorithest, skjuten!»

»Jo, det betyder,» förklarade Louise närmmande sig hertigen, »att jag för en halftimme sedan blef räddad från döden genom en säkert riktad kula.»

»Ah!»

»Där inne i skogen skenade Flory, jag vet ännu inte af hvad anledning, och ännan, just taga ett språng utför den där brantede då herr Bernard hade det modet att skjuta min häst en kula i bringan med fara att träffa mig.»

Hertigen gick fram till Ary och räckte honom handen.

»Bravo, unge man! Det var ett mästerskott; Wilhelm Tell skulle ej ha varit säkrare på handen!»

Bernard bugade sig helt kallt, kastade bös-

san på axeln, och lyftande helt lätt på hatten för fröken de Marimar, tog han med några artiga ord farväl af henne.

»Farväl, herr Bernard,» sade hon, »vi återse hvarandra! Men säg mig, hvar ska vi söka er, ty jag är säker på, att min far vill i egen person tacka den, hvilken räddat hans dotter.»

Ary betänkte sig en stund, därpå svarade han:

»Jag gjorde endast, hvad hvarje annan man i min belägenhet skulle ha gjort och för en uppfyllt plikt har man ingen tack att fordra. Farväl, fröken de Marimar! — god afton, herr hertig!»

*

Markis de Marimar satt vid skrifbordet i sitt arbetsrum. Gardinerna voro nedfällda, och en antik lampa af brons brann på bordet, spridande ett af lampskärmen dämpadt ljus öfver de gamla folianterna och pärmebrefven, hvilka lågo kringspridda på den af bläckplumpar bestänkta mörkröda bordduken.

En egendomlig stämning hvilade öfver detta rum, och allting såg gammalmodigt och föråldradt ut. Möblerna af ek voro blanknötta; i bokskåpen syntes endast förgångna århundradens litterära alster, och franska adelsmatrikeln för år 18 . . . tog sig helt främmande ut mellan ett par religiösa stridsskrifter i pergamentsband från det sextonde århundradet. Tomrummen mellan bokskåpen på väggarna voro behängda med vapen, bestående af hjälmar, sköldar, spjut och svärd från medeltiden; icke heller här var nutiden representerad. Golfvet var belagdt med en flamländsk matta, och praktfulla gobelintapeter prydde väggarna.

Som sagdt, allt syntes gammalmodigt, medeltidsaktigt. Och för att gifva ett visst lif åt denna förgångna tid, som från alla håll blickade en till mötes, fanns markis de Marimar där. Den gamle markisen hade tankfullt lutat hufvudet i handen, och ej en muskel rörde sig i detta stolta, bleka ansikte, men ögonen tindrade med en förunderlig glans, när de lifligt följde raderna i det gamla pärmebref, som han var sysselsatt med att läsa. Ehuru markisen nu satt lutad mot bordet, kunde man se, att han var af en reslig gestalt. Hans anletsdrag voro raka och skarpt markerade, munnen uttrycksfull, näsan böjd och med vidgade bågar. Ett långt, silfverhvitt hår föll ned på ömse sidor af hufvudet, täckt af en svart sammetskalott. Han var klädd i en helt mörk, fotsid rock, hvars enkelhet väl stämde öfverens med rummets allvarsamma stil.

Under läsningen lifvades hans drag, och ett småleende krusade de tunna, bleka läpparne.

»Präktigt, storartadt! i sanning värdigt en Marimar!» mumlade han, sköt boken ifrån sig, fattade en gåspenna och började omsorgsfullt formera denna.

»Ännu har jag icke upptäckt någon skamfläck på vårt namn, som kommit dess ära att blekna, ännu ingen handling ovärdig en man af min ätt, hvars alla män varit tappra, och hvars kvinnor varit dygdiga!» sade han till sig själf, medan han formerade pennan, och hans panna ljusnade, en varm rodnad göts öfver hans kinder, och ögonen glänste af stolthet och fröjd. Slutligen var pennan som han ville hafva den, och sedan han försiktigt doppat spetsen i det jättelika silfverbläckhornet, som föreställde ett drakhufvud, började han långsamt och sirligt skriva i en bok, inbunden i rött sammet, liggande framför honom på bordet bredvid det gulnade pärmebrefvet.

Hvad skref då markisen?

Jo, han skref sin ätts historia, han berättade i en ädel, kanske något pompös stil för sina efterkommande om deras förfäders vapenbragder, om de tjänster desse gjort Frankrike och om de ärofulla minnen, som fäste sig vid det urgamla namnet Marimar. Det var sålunda ett arbete, hvaröfver han med skäl kunde vara stolt, som han hade för händer.

Och han var också stolt! Huru älskade han icke att få fördjupa sig i gamla urkunder, att forska efter sin ätts ursprung, förirra sig in på släktskapens »terra incognita» och åter leta sig ut ur ätteledens krångliga irrgångar, medförande som byte ännu en ättling af stamfadern Marimar, hvilken, — åtminstone enligt markisens åsikt — hade tillhört Merovingernas furstesläkt.

Han glömde allt annat i världen, när han sysselsatte sig med författandet af sin ätts historia. Han stängde sig inne i sitt arbetsrum och frossade i stora minnen från svunna sekler, han lefde i tankarne sina förfäders lif. Han stred som korsriddare under Jerusalems murar, sjöng som trubadur en skönhets lof i den månljusa sommarnatten, eller kämpade med förtviflans raseri i emigranternas led mot blodsmännen från 1792.

Ingen vågade då störa honom, ingen utom hans dotter, den enda länk, som ännu fästade honom vid den yttre världen. De dagar, då han arbetade på sitt rum, var det hon som i betjäningens ställe anmälde, att middagen var serverad, och om kvällarna var det äfven samma förtjusande varelse, hvilken med armarne kring hans hals underrättade honom om att en kopp te väntade honom i matsalen. Hur nu markisen än skref och läste, märkte han plötsligt, att klockan redan var öfver tedags, och att till hans stora förvåning ännu ingen liten budbärerska anländt med skalken i ögonvrån och ett vänligt »god afton!» på läpparne. Han fortsatte likväl skrifningen i hopp, att Louise snart skulle komma. Men hon kom icke. Då började han bli orolig på fullt allvar och kunde ej blifva fri från sin fruktan, att hans barn råkat ut för någon olycka, ty huru väl visste han icke, att endast en verklig orsak skulle hafva afhållit henne från att hämta honom till supén, och han hade blifvit så van vid och bortskämd af hennes omsorger, att han vid den minsta försummelse från hennes sida råkade i ett tillstånd af ängslan och otålighet.

Slutligen kastade han ifrån sig pennan, fattade ringklockan och ringde häftigt, men ingen kom.

»I Guds namn! hör man då inte?»

Och ringklockan tillställde ett förfärligt oväsen.

Efter några ögonblick skyndade en betjänt in och sporde med darrande röst och förfärad min, om markisen vore sjuk, ty han fann det i högsta grad underligt, att markisen tillät någon oinvid att beträda detta heliga område.

»Hvar är min dotter, Pierre, är fröken inte hemma?»

»Fröken red ut på eftermiddagen . . .»

»Och du lät henne rida ensam, utan skydd? dumhufvud!»

»Fröken vägrade till och med stallknekten att åtfölja henne.»

»Å, den yrhättan, den lilla våghalsen! Hon har icke återkommit, är du viss därpå?»

»Åtminstone har jag inte sett henne, sedan hon red ut. Men hertigen är troligen med henne, ty han lät sadla sin häst strax efter frökens affärd.»

»Så, hertigen är med. Men hvarför sade du inte det genast? Red hertigen med henne,

kan man ju vara lugn: han är en skicklig ryttare.»

Markisen märkte ej det egendomliga småleende, som vid dessa ord för ett ögonblick krusade betjäntens läppar, och om han än märkt det, är det icke troligt, att han skulle fäst sig därvid: markisen litade på hertigen som på sig själf. Men detta småleende betydde likväl, att hela slottets betjäning från hofmästaren ned till stalldrängen hade klart för sig, att hertigen älskade Louise de Marimar, och att hennes tillbedjare just ej var hvad man kallar en man af ära.

»Lämna mig, Pierre, och då fröken kommer hem, säger du henne, att jag med otålighet väntar henne här!»

Markisen visade med handen mot dörren, och Pierre bugade sig vördnadsfullt och gick för att i köket berätta, att markisen var blind som en höna och trodde hela världen om godt, hvilket kom kokerskan att sätta armarne i sidan och »be monsieur Pierre tala med mera respekt om sin herre,» ehuru hon för sin del gärna medgaf, att hertigen just icke passade till »förkläde» åt vackra, unga flickor.

Markis de Marimar satte sig emellertid åter ned vid skrifbordet och fördjupade sig i sina förfäders antecedentia. Dock afbröt han oupphörligen sitt arbete för att lyssna, om hans dotters välkända steg icke hördes i antichambren. Förgäfvets! Allt var så tyst, att markisen tydligt kunde höra, huru en fluga surrade i rummet. Då reste sig gubben slutligen och drog upp rullgardinen för att genom fönstret kasta en spejande blick ned på gården. Darrande af förskräckelse såg han då sin dotter, ridande hertigens Tartar, spränga in på gården, hoppa ur sadeln och sedan hon lämnat tyglarne åt en framilande stallknekt skynda in i slottet. Med en suck af lättnad fällde markisen ned gardinen och vände sig om in åt rummet för att invänta sin dotter. Snart hördes hennes lätta steg och frasandet af klädningsläpet, och i nästa ögonblick stod hon med glödande kinder, flammande ögon och ett glatt leende på läpparne i dörröppningen. Markis de Marimar gick rakt emot henne och ville sluta henne i sina armar, men med en rörelse af komisk värdighet och med en röst, som hon sökte göra så befallande som möjligt, bjöd hon honom att stanna. Markisen lydde, och han stod där som ett, som man säger, lefvande frågetecken. Louise började genast underhandlingen med sin far.

»Pappa du, jag har ingen häst mer: Flory är död!»

»Är Flory död? Det var således därför du nyss red hertigens nyckfulle Tartar?»

»Ja visst!»

Markisen ville åter igen närma sig henne, men skrattande höll Louise honom på afstånd med ridspöet, och han måste finna sig i sitt öde,

»Nå, men, utbrast han otåligen, huru har allt detta gått till? Du har således råkat ut för en olycka? Berätta då!»

Hon teg och bet under ett skälmskt leende i knappen på ridspöet.

»Nå, men berätta då, mitt barn! Jag är orolig i allra högsta grad.»

»Så, är du det, pappa! Ja, jag skall berätta dig alltsammans, men först måste du lofva mig, att jag får en liten ponny i Florys ställe. Jag skall bli så snäll, om jag får det! Jag skall aldrig rida så här djärfv mera, jag skall läsa historia för dig hvarje kväll och aldrig läsa Paul de Kock i smyg om nätterna, bara du skänker mig en favorit på fyra ben att hålla af i stället för min stackars Flory!»

Gubben smålog, och den unga yrhättan släppte ridspöet, kastade sig i faderns armar

Förnämsta tvättmedel

äro och förblifva dock vid finare tvätt

HYLINS
Ekonomi-Tvål

och vid gröfre tvätt (byk)

HYLINS
Prima Tvätt-Tvål

och öfverhopade honom med smekningar. Han drog henne med sig till länstolen vid bordet och satte henne på sitt knä.

»Du skall få ponnyn, min flicka, om du nu berättar snällt för pappa, hvad som händt dig på din ridtur. Men sanningen framför allt — inga små osanningar.»

»Fy, pappa! skulle en dotter till markis de Marimar ljuga, då hon ger sin far ett förtroende!»

Han klappade henne ömt på den lockiga hjässan, och slående sina armar kring gubbens hals, lutade hon det täcka hufvudet mot hans bröst och anförtrodde honom helt uppriktigt, hvad jag haft äran berätta er i det föregående kapitlet. Fängslad och på samma gång förskräckt lyssnade markisen till hennes berättelse, och ju tydligare det blef för honom, att Louise undgått en stor fara, desto närmare slöt han dottern intill sig och allt ömmare hvilade hans blick på det vackra hufvud, som låg lutadt mot hans bröst. Då hon slutat, knäppte han fromt samman händerna på dotterns hjässa och sade med af rörelse kväfd röst:

»Lofvad vare Gud, som beskyddade dig, mitt barn!»

»Du glömmet, att min jordiske räddare också äger rätt till vår tacksamhet. Du har ju ännu inte frågat mig, hvad han heter!»

»Ja, hvad heter han då?»

»Gissa, pappa!»

»Det är ju omöjligt för mig, men en rask och präktig pojke måste det vara, och bra måste han också se ut att döma efter din beskrifning!»

»Åh, du känner honom nog, åtminstone känner du hans far,» sade Louise och rodnade.

»Hans far? Hvad menar du nu?»

»Jo, hans far heter Bernard, och själf heter han Ary — Ary Bernard!»

»Bernard!»

Markisens drag mörknade, han sköt dottern ifrån sig och reste sig häftigt ur stolen. Louise betraktade honom med förvånade och oroliga blickar. Sedan han en lång stund vandrat fram och tillbaka i rummet, tvärstannade han framför Louise och sade till henne med dof röst:

»Jag hade hellre sett, att hvilken annan föraktlig varelse som helst räddat dig från döden än sonen till denne . . .»

Han fullbordade icke meningen utan återtog, för att bli fullkomligt herre öfver sina känslor, sin vandring tvärs öfver golfvet. Louise höll sig tyst och stilla; hon vågade icke ens med en rörelse störa sin far, för hvilken hon i detta ögonblick hyste verklig fruktan, men på samma gång tilltog hennes intresse för den unge Bernard, som tycktes henne så käck och fri från hvarje fläck, och hon kunde icke förstå, att den man, som i sitt armod fostrat en sådan son, kunde vara värd det förakt, hennes älskade far tycktes hysa för honom.

Markis de Marimar stannade åter, och hvarje

spår af harm hade försvunnit ur hans ansikte, då han i en lugn ton frågade dottern, om hon visste, hvar den där Bernard nu uppehöll sig.

»Hvarför frågar du det, pappa? Ämnar du besöka den man, som du — jag inser det — så djupt föraktar?»

»Nej, aldrig, — aldrig någonsin.»

»Då är det ju öfverflödigt, att jag för dig nämner den vrå af Auvergne, där jag tror, att de båda Bernardarne nu vistas.»

»Nej, jag vill veta det, emedan jag ämnar belöna den gamle Bernards son, hvilken icke äger någon del i det förakt, jag hyser för hans far.»

»Men hvarför föraktar du gubben Bernard?»

»Det där är min sak, och jag ber dig, att icke vidare fråga mig därom. — Men du svarade icke på min nyss framställda fråga! Vet du, hvar ett bref säkrast kan träffa din räddare, Louise?»

Denna betänkte sig några ögonblick, därpå svarade hon:

»En aning säger mig, att Ary Bernard jämte sin far bebor ett ställe, som bär det romantiska namnet Murgrönsnästet. Vet du kanske, pappa, om det finns något ställe, som heter så?»

Vid detta namn lade markisen armarne i kors öfver bröstet och försjönk i drömmar. Hans ansikte ljusnade åter, och hans röst ljud mild och dämpad, när han nu talade, som det tycktes, mera till sig själf än till dottern.

»Murgrönsnästet! — Skulle jag icke vara förtrogen både med namnet och stället? Min ungdoms gladaste minnen äro förbundna med det lilla jakthuset inne i skogen. Där var det jag som yngling tillbragte mitt lif tillsammans med Jean. Och hvilket fritt och härligt lif sedan! Hvarje morgon, som Gud gaf, genomsökte våra präktiga stöfvere snären, våra middagar intogos i det friska gröngräset under ekarnes kronor, och kvällarne gingo till ända vid glasens klang och i rosornas doft, som trängde in genom de öppna fönsterrutorna. Då språkade Jean och jag förtröligt med hvarandra om svunna seklers ärofulla bragder, om allt det härliga och lysande, som nedsteg i grafven, när revolutionen föddes till världen. Och när snöstormen hven kring vår koja, och vargarnes tjut genljöd i klyftorna, var det Jean och jag, som . . .»

Louise afbröt honom genom att fråga:

»Hvem var den där Jean då?»

Markisen återföll genast i sin förra dysterhet, och en djup, tung suck häfde hans barm, när han svarade:

»Jean? — jo, det var min ungdomsvän, min kammartjänare, — det var Bernard, fadern till din räddare!»

»Och er skilde ödet från hvarandra?»

»Ödet? Nej, en djäfvul, en djäfvul, som behärskar världen, bragte Jean Bernard på fall och emellan oss finnes intet mera gemensamt. I början sörjde jag öfver att hafva förlorat en vän, men tiden kyler småningom hjärtat till is — nu föraktar jag honom, den enda känsla den man är värd, hvilken haft hjärta bedraga sin välgörare, sin vän.»

»Har du aldrig tänkt på att förlåta honom?» frågade Louise med en bedjande blick.

»Förlåta? För att kunna göra detta måste först och främst den felande *bedja* om förlåtelse, men detta har Bernard aldrig gjort — nej, han har icke en gång erkänt, att han felat.»

»Kanske han icke var skyldig, kanske du misstagit dig, och att en annan . . .»

Markisen lät henne icke tala ut. Med en sträng blick fattade han hennes arm och utbrast häftigt:

»Tyst, för himlens skull, mitt barn, du vet icke hvad du säger!»

Louise häpnade och sökte förgäfvets få klart för sig, hvarför hennes far hade så plötsigt brusat upp, då hon framkastat möjligheten af, att den forne kammartjänaren och vännen icke vore brottslig. Med hård, klanglös röst befallde markisen henne ännu en gång att aldrig vidröra detta för honom så förhatliga ämne. Därpå gick han fram till skrifbordet, satte sig till utseendet mycket trött i länstolen och framtog under en hög af papper ett häfte växelblanketter. Sedan sänkte han efter-sinnande hufvudet i handen, medan han med den andra fattade pennan och upprepade gånger doppade henne i bläckhornet, utan att likväl göra något bruk af den.

»Liksom fadern älskar väl sonen guld,» mumlade han i en bitter ton. — »Ah, Bernard! hur gärna skulle jag icke själf vilja omfamna och tacka din son, men detta har du omintetgjort, Jean!»

Och med dessa ord tecknade han på växelblanketten med darrande hand en summa af tio tusen francs att af »monsieur Ary Bernard» lyftas hos en bankir i Paris. Sedan ref han lös växeln, lade in den i ett kuvert, som han förseglade, och på hvilket han skref namn och adress. Därefter tog han med handen åt ringklockan för att kalla in Pierre, betjänten. Louise, som under hela tiden följt sin far med ögonen, skyndade nu fram till honom och lade bedjande sin hand på hans arm. Markisen satte åter ned ringklockan, som han höll i handen, och frågade i en något nervös ton, hvad hon nu återigen ville honom.

»Du ämnar skicka Ary Bernard den där växeln till belöning?»

»Ja, jag ämnade just kalla hit Pierre för att låta denne bära brevet till Murgrönsnästet.»

»Och så vore du kvitt herr Bernard. Men, min far, är detta värdigt en ädling, en markis de Marimar! Skulle du i herr Bernards ställe emottaga de där penningarne?»

»Jag känner släkten Bernard,» mumlade markisen för sig själf, utan att besvara dotterns fråga. Denna fortfor:

»Men jag säger dig, att Ary Bernard inte skall göra det; det ligger skymf och hån i det sätt, på hvilket du vill öfverlämna penningarne åt den unge mannen. Också har han rättighet att vara stolt! — Vill du visa Ary Bernard vår tacksamhet, gör det på ett sådant sätt, att det icke sårar honom!»

Den unga, yra flickan hade förvandlats till en stolt, varmhjärtad kvinna. Hennes stämma klingade, och hennes mörka ögon glänste af stolthet och harm, när hon nu tilltalade fadern. Denne kände sig helt förlägen inför denna fasta blick, och han visste icke strax hvad han skulle svara, ty *så* hade ingen förr vågat tala till honom.

»Vill du vara af den godheten och säga mig, hur jag bör gå till väga,» sade han slutligen, tveksamt blickande på brevet.

»Då du själf icke vill träda under gubben Bernards tak, så tillhör det ingen annan än mig att muntligen tacka min räddare och bedja honom som ett bevis på vår aktning och välvilja . . .»

»Håll upp! detta är vanvett!» utbrast markisen.

»Nej,» sade Louise med fast stämma, »det är *plikt!*»

Markis de Marimar betraktade under flere minuter oafvänt sin dotter, och icke hon en gång kunde märka den strid, han kämpade i djupet af sin själ. Han sökte besegra sin stolthet, sin motvilja, sitt förakt för Bernardarne och ställa sig helt och hållet opartisk gent emot dem, och följden blef den, att han steg upp och slöt helt stilla dottern i sina

STIL!
SKONHET!
STYRKA!

Mölnlycke Möbelfabriks Utställning, 18 Birger Jarlsgatan 18.

Möbler såväl eleganta som enkla; allt i solidt och förstklassigt utförande.

Sängar, Sängkläder, Mattor och Gardiner.

Ritningar och kostnadsberäkningar upprättas beredvilligt på begäran. Egna Arkitekter och Dekorörer. Filialer: Göteborg, Malmö.

Rikstelefon 76 14.

Allm. Telef. 76 14.

armar, i det han kysste henne på pannan och hviskade till henne:

»Du har rätt. Må du öfverbringa denna växel och mitt varma, ur hjärtats djup gående tack till . . . till herr Ary Bernard! Jag är säker på, att du med kvinnans takt och fin-känslighet skall göra det bättre än jag, på ett sätt, som icke sårar honom.»

I samma ögonblick markisen hade uttalat dessa ord, blef Louise åter den täcka yrhät-tan, och hon kysste och smekte gubben, så att denne inom kort kände sig vid godt lynne och icke längre omgifven af det framfarnas dystra skuggor.

»Nå, men hvar har då vår gäst, hertig de Vargas tagit vägen? Gjorde han inte dig sällskap hem?» frågade markisen efter en stunds tystnad.

»Jo, pappa, det är jag mycket säker på, att han gjorde i tankarne!» skrattade Louise.

»Se så! skämta inte nu, hvar är hertigen?»

»Troligen där alla dagdrifvare befinna sig väl — på landsvägen!»

»Jag tackar er för komplimangen, min fröken!» hördes hertigen svara, och just i det samma trädde han skrattande in i rummet, hvarvid Louise förskräckt gaf till ett litet anskri och slog händerna för ansiktet.

»Jo, jo, så där öfverrumplar man ibland sin fiende, men det går an, när segervinnaren inte begagnar sig af sina fördelar!» skämtade hertigen, sedan han helt lätt bugat sig för markisen, hvilken med nöje sett hertigen inträda.

»Slut nu fred, slut nu fred bara!» sade markis de Marimar, »jag känner mig hungrig och längtar efter en kopp te!»

Hertig de Vargas gick fram till Louise och bjöd henne sin arm med orden:

»Gif mig er arm, fröken de Marimar, så komma vi att bilda ett ypperligt par!»

»Hur menar ni?» frågade Louise efterkommande hans begäran.

»Jo, hvad tycker ni? En dagdrifvare och en trollslända!»

Alla tre gingo skrattande ut, och markisen, som kom efter Louise och hertigen, tänkte belåten i det hans blick hvilade på dem:

»Skulle bli ett vackert par, passa, tycks det, förträffligt för hvarandra!»

*

Natten hade inträdd. Månen hade gått upp öfver bergstopparne, och stjärna efter stjärna trädde i flämtande glans fram på den mörkblåa rymden. Som ett smalt band af silfver slingrade sig ån fram genom dunkla lunder, doftande ängar och vaggande säf, tills den slutligen försvann i en af bergens hemlighetsfulla klyftor, förvandlad i ett vattenfall, hvars dån var det enda ljud, som störde dalens tystnad.

På en af slottets balkonger, till hvilken ett par glasdörrar ledde ut från matsalen, befunno sig fröken de Marimar och hertigen. Den gamle markisen, hvars giktbrutna lemmar icke fördrogo den fuktiga nattluften, hade redan för en stund sedan dragit sig tillbaka på sitt rum. Louise och hertigen voro således lämnade att på tu man hand njuta af nattens fängslande skönhet. Den förra hängaf sig åt ljuftva drömmar, medan hertigen, där han satt tillbakalutad i en bekväm trädgårdsstol, rökande sin cigarr, utarbetade den ena ärelystna fram-tidsplanen efter den andra. Likväl hade han äfven något annat i tankarne, som tycktes oro honom, ty ofta såg han sig forskande omkring och ryckte till, då något egendomligt ljud störde nattens tystnad. Slutligen kastade han med en otålig rörelse cigarren ifrån sig

och frågade Louise i en ton, som han försökte göra munter, om hon trodde på spöken.

Louise blickade upp och svarade skrattande:

»Hvad tänker ni på, hertig, som kan komma fram med en dylik fråga midt i vår materialistiska tid! Men det är sant, ni är ju spiritist och tror på borddans och andeknackningar!»

»Pierre berättade i dag på morgonen en underlig historia, som . . .»

»Han troligen själf satt ihop! Nå, nå, ni kan ju inte känna Pierre, men annars undfägnar han hvar enda en af pappas gäster med spökhistorier, och den skälmen har ett sätt att säga sina saker, som gör, att han fått mer än en att tro på sina historier om »Svarta frun» eller »Hvita marskalken», men jag försäkrar er, hertig, att det är bara tokprat alltsammans.»

»Ja, därpå har jag inte tviflat ett ögonblick, och jag hoppas ni inte anser mig vara nog litet barn af min tid för att tro på spöken. Det roade mig endast att fråga er om saken, emedan jag hört, att eleverna i fru Duponts pension lära tro på dylika, men som jag nu hör, finns det undantag.»

»Ah, hvad ni är retsam, Gaston!»

Båda skrattade, och hertigen fortsatte.

»Jag menar spöken, iklädda nutidens eleganta dräkt, med mustaschpyrdd öfverläpp och bärande namn sådana som Armand, Ernest eller kanske Ary.»

»Gaston!» ropade Louise och stampade med sin lilla fot.

»Dessa ungdomliga spöken med eldiga ögon och af hälsa purprade kinder öfverstiga vanligen murar, plank eller dylika hinder, då ett parisiskt tornur slår den stora spöktimman, och emottagas, icke med förskräckelse, utan snarare med otvetydiga bevis på ömhet af fru Duponts förtjusande helpensionärer.»

»Men detta går nästan för långt!»

»Hvilket äfven ganska ofta händer med ofvan omtalade möten,» fortsatte hertigen med orubbligt lugn, »då följden blir den att spöket vid fru Duponts anmarsch hastigt, fast med bibehållen krigsära, retirerar öfver muren.»

»Men hur kan ni skämta så där?» utbrast Louise en smula harmset.

»Åh, jag har i yngre dar rätt ofta klättrat öfver dylika murar!» svarade han henne leende.

Hertigen hade talat i glädlig, nästan för glädlig ton, men om man noga betraktat honom, skulle man hafva kunnat märka, att han ingalunda var så munter, som han syntes, och att något dystert minne tyngde på hans själ. Hertigen var med ett ord olik sig, och han var förändrad till sin fördel. Louise märkte äfven detta och för första gången, ehuru de voro gamla bekanta, frapperade han henne, där han satt ånyo försjunken i tankar, med hufvudet tungt stödt i handen, och blicken dystert stirrande. Slutligen lyfte han upp hufvudet och såg på Louise, såg på henne länge och med vemod, utan att hon märkte det. Men ju längre han såg på henne, desto mer lik sig själf blef han, och rösten ägde sitt vanliga, sorglösa tonfall, när han efter en stunds tystnad sade:

»Morbleu! man borde en så härlig sommar-natt begagna sig af tillfället att tala om poesi eller — kärlek, men som det sistnämnda ämnet är förvisadt från våra samtal, så låtom oss hålla oss till det förra. Det finns verkliga stunder i lifvet, då själen erfar ett behof af att höja sig öfver det hvardagliga, då man längtar efter att höra ett språk mera själfullt och välljudande än det, som dag ut och dag in skär en i örat.»

»Hvad hör jag! ämnar ni hålla ett estetiskt föredrag? När började hertig Världsman slå

sig på ett ämne, som tillhör poeterna och kvinnorna. Kan till och med ni, Gaston, elektriseras af månens sken och stjärnornas glans?»

»Hvarför inte jag lika väl som alla andra? Vet ni, det fanns en tid, då till och med jag skref vers och kunde vandra drömmande hela natten om i skogen, men det är nu mycket, mycket länge sedan!»

»Ja det måtte vara mycket, mycket länge sedan!»

Hertigen bet sig smått retad i mustascherna.

(Forts.)

AINO ACKTÉ,

den ryktbara fransk-finska sångerskan, har nu äfven lagt Stockholmspubliken till obetingad underkastelse för sina fötter. Man kände redan på för-hand af feberhettan i luften, att krisen skulle få denna utgång. Biljetterna till samtliga de fyra Ackté-föreställningarna sletos bort under köbildning och gny vid förköpsluckan. Och till premiären å kungl. teatern, då *Gounods* »Faust» uppfördes, hade mött en verkligt strålande galaspektakelpublik. Så många magnifika damtoalletter, så många gnistrande ordensstjärnor och oklanderliga frackar ha vi icke på mången god dag sett på en gång samlade inom en stockholmsk teater-salong. I den kungl. logen Västgöthertigparet och prins Vilhelm — d. v. s. summa allt hvad hufvudstaden för ögonblicket hade att bjuda af kunglig glans.

Den första och den förra delen af den andra akten gingo tämligen obeaktade förbi, men så kom äntligen den med spänning motsedda scenen, då Margareta på väg till massan gör sin första entré. Den eleganta — kanske för en omedveten liten tysk borgarflicka något för parisiskt eleganta — gestalten, det täcka ansiktet med de mörka, själf- fulla ögonen, det sympatiska framträdandet och framför allt den klockrena, härliga stämman vunno genast publikens sympati, som sedan grad efter grad värmdes upp till brusande kokpunkt under aftonens lopp. Utan att egentligen bjuda på någon starkare individuell färgläggning, utmärktes också den dramatiska gestaltningen af fru Acktés Margareta af intelligent nyansering och verkningsfull stegring i de patetiska momenten, såsom fjärde aktens kyrkscen och slutaktens stora fängelsescen. Och den musikaliska motsvarade fullt det rykte, som gått före henne som en excellent sångartist. Stämman är betagande klar och frisk och behandlas med fulländad smak och en sångkonst, som vittnar högt om den omsorgsfulla och grundliga franska konservatorieskolan. Hr *Ödmann* hade äfven en vokal glans-stund som Faust. Jublet var på slutet frenetiskt, blomsterskörden storslagen — särskildt uppmärksammades lifligt en helt och hållet rosenvirad spinnrock, som öfverräcktes efter 3:e aktens trädgårdsscen — och inopningarna »legio, ty de voro många». En lyckosammare start inför den svenska hufvudstadspubliken kunde den uppburna konstnärinnan svärigen begära, och de nationella sympatier, som förvisso ock i icke ringa mån blandade sina värmeågor i hyllningens böljegång, voro måhända de icke minst kära för Finlands ryktbara dotter.

Hennes Elisabeth i »Tannhäuser» blef likaledes en prestation, som genom välklagen och bredden i hennes sång samt den innerliga själfullheten och skärheten i hennes spel dröjer i minnet och växer där. Denna kvinnobild, af Wagner utrustad med poesiens allra finaste element, passade förträffligt samman med allt det distingeradt temperamentsfulla, som är Aino Ackté, och om äfven en smula franskt raffinemang då och då blänkte till i minspel och rörelser, var det af så öfver-gående natur, att det ej kunde förringa hennes utomordentliga tolkning af den tyska dikten. Bifallet från den till sista plats fullsatta salongen hade äfven denna gång entusiasmens styrka och växte efter den härliga slutakten till ovationer.

KUNGL. TEATERNS FÖRSTA SYMFONIKON-SERT för säsongen erhöi obestriddig sin färdigaste glans genom medverkan af den utomordentliga pianist, som här det världsbekanta namnet *Teresa Carreño*, och hvilken därvid tillsammans med hofkapellet under hr Hennebergs ledning framförde en intressant konsert i b-moll af *P. Tschaikowsky* och *C. M. v. Webers* briljanta konsertstycke i f-moll samt utan orkester *Beethovens* hänförande fagra »Andante favori», *Schumanns* innerliga »Vogel als Prophet» och *Schuberts Liszts* öfvervåldigande »Erlkönig». Genom alla dessa prestationer ådagalade den celebra konstnärinnan, hurusom åren — hon fyller just i dessa dagar sitt halfva sekel — så långt ifrån förmått hopa någon aska öfver snillelagorna i hennes temperament, att de kanske knappast någonsin slagit högre, mera gnistrande och äfven värmande än vid detta hennes senaste besök i vår hufvudstad.

Det kanske väl mäktigt tilltagna programmet upptog vidare *Berlioz'* uvertyr till Benvenuto Cellini och *Schumanns* ess-dur-symfoni, båda förtäffligt utförda af k. hofkapellet.

MAETERLINCKFÖRESTÄLLNINGARNA på Svenska teatern blefvo i åtskilligt en desillusion för vår publik, men ock — det måste rättvisligen bekräftas — i åtskilligt en njutning, sådan som man erfar inför djup och stor konst. Man vardt ingalunda bländad af m.me Maeterlincks »Monna Vanna», lika litet som af hennes »Joyzelle»; men om man stämde ned sina fordringar under de proportioner, som hennes europeiska rykte narrat en att fantisera upp, fick man fram en duktig skådespelerska med en rapp tekniks *savoir faire*, hvilken hjälpte henne öfver många stötestenar i de svårtolkade rollerna.

M.me Maeterlinck synes besitta mera kraft än djup i sitt lynne, liksom hennes själs mask, ansiktet, äger mera regelbundenhet än idealisk färging. Därför blef hennes Monna Vanna ej den af hjältemodig offerlust glorieomstrålade skära kvinnan, som ger sin själs och sin kropps ära till pris åt den fruktade eröfraren, utan en målmedveten dam, hvilken med blottande af sin lekamens skönhet inför Prinzivalle är besluten att köpa Pisas räddning, men ock med kraften i sina muskler värja sig själf, i händelse hennes kropps helgd skulle råka i fara. Mr *Darmonts* Prinzivalle var en fullkomlig hjältegestalt och hans spel präglades af sydlandsk glöd och färg.

I »Joyzelle», dramet om den allbesegrande kärleken, väckte främst m.ile *Voulzy* uppmärksamhet som den späda, psykeliknande Arielle, medan mr *Darmont* ännu en gång glänste som ett manligt skönhetsideal, strålande af kraft och ungdom. Slutprogrammet, dramet »Aglavaine et Selysette», två kvinnors kamp om en mans kärlek, gaf m.ile *Voulzy* tillfälle att i Selysettes rörande roll ut-

veckla ett sällsynt starkt och själfvullt spel, hvori hon godt sekunderades af m.me Maeterlinck och mr *Darmont*. I den lilla, af koncentrerad skräckstämning fyllda enaktaren »L'intruse» var det egentligen den sistnämnde, som i den blindes roll höll intresset uppe.

ÖSTERMALMSTEATERNS nya program, folkskådespelet »Solens blomster», innehåller 95 procent teater och 5 procent verklighet. Och det kan ingalunda kallas lyckliga proportioner. Det är det urmodiga pjesreceptet af ondt och godt i så oförmedlad sammangjutning, att en nutids-människa med normal uppfattning af livets realiteter och en smula blick för dess i hvarandra förtonande detaljer, måste känna sig alldeles bortkommen.

Bearbetarinnan visar sig dock ej sakna blick för hvad som »gör sig» på scenen; men däremot saknar hon i betänkligh grad koncentration. Dialogen blir ibland tålmodspröfvande genom sin ordrikhet.

Spelet är bra på de flesta händer och särskildt förtjäna hr *Wahlboms* sjöbuss och fröken *Falks* piga att markeras som ett par mycket acceptabla typer.

Fru TERESA CARREÑO, den ryktbara venezolanska pianisten har, förutom på den ofvan nämnda symfonikonserten å kungl. teatern, under veckans lopp på tvänne egna konserter å Musikaliska akademien för en fulltalig och jublande publik utvecklat hela trollmakten af sin storslagna konst. I de reproducerande konstnärernas falang står hon alltjämt i allra första ledet, och hennes temperament är lika virtuost glänsande som inträngande känslodjupt. Det förra ådagaläger hon genom sådana tekniska jätteprof som exempelvis *Pagini-Liszts* »La campanella» eller *Rubinsteins* etude »La fausse note», det senare kommer till sin rätt i hennes hängifna, men ändock alltjämt så personliga återgifvande af *Beethoven* och — i all synnerhet — *Chopin*. På den ena eller andra vägen, eller nog rättare samtidigt på båda, griper hon och rycker oemotståndligt sina åhörare med sig: få modärna virtuoser äga en sådan suggestiv makt som *Teresa Carreno*. Hyllningarna ha också varit hänfödda och förvisso inneburit ett snart välkommen åter till den högt skattade konstnärinnan, som vi nu räknar som en trogen umgängesvän inom vårt musikalska lif.

HENRI MARTEAU är åter hos sina trofasta stockholmare och att återseendet var ömsesidigt angenämt, det märktes vid konstnärns första konsert, ty publiken var talrik och erkännande och hr *Marteau* glad att ånyo få hugna den med allt det goda hans konst besitter. Han började med *Bachs* *Giacona* och då njöto särskildt alla violinspelare i salongen, hvarefter följde *Mozarts* violin-

konsert, G-dur, hvilkens spindelfina arkitektur han byggde upp med sin stråke under hela auditoriets lika hastigt växande förtjusning. Sedan höll sig entusiasmen på samma höga ståndpunkt under de följande *Beethoven*numren, och efter den stora violinkonserten, op. 61, var tacksamheten så betydlig, att ett extranummer blef nödvändigt. Men denna entusiasm är både förklarlig och naturlig, ty *Henri Marteau* har numera fördjupats till en äkta konstnär på sitt fyrasträngade instrument.

I tisdags gaf hr *M.* sin andra konsert och skördade äfven då samma enhälliga bifall.

Fru GABRIELLE TAVASTSTJERNAS uppläsning af *Hauptmanns* drama »Hanneles Himmelfahrt» hade förtjänat en talrikare publik än den, som kommit tillstådes i Vetenskapsakademien hörsal. Men floden af musikalska och dramatiska nöjen i Stockholm är f. n. så öfvervåldigande, att konstintresset hos stockholmarne ej kan hålla jämna steg därmed. *Fru Tavaststjernas* recitation ådagalade emellertid hennes fina dramatiska temperament, som lät den gripande dikten framträda med all sin inneboende skönhet. *Fru T.* har ock de yttre förutsättningarna för att lyckas väl som recitatris af dramatiska dikter: ett ansikte, lysande af intelligens och färging samt en böjlig, välklingande röst.

N:R 20 AF DAMERNAS MUSIKBLAD har utkommit och inledes med en redogörelse för prisdomarnes utlåtande angående resultatet af den af Musikbladet anordnade musikalska pristäfflingen. En af de inkomna täfplingskompositionerna: »Så underligt känns i mitt sinne», sång med piano, till text ur »Ungfinska toner» af *V. Lundström*, är införd i detta nummer. I musikafdelningen förekommer dessutom en intresseväckande nyhet, ett pianostycke »Salut d'amour», af *Edward Elgar*, den engelske komponisten, som nyligen å Konsertföreningens konsert introducerades för vår publik genom ett par färgrika orkestrala verk. Dessutom förekomma två kompositioner af *Ignotus*: »Rigaudon» och »Passe-pied».

Textafdelningen bjuder på flere läsvärda uppsatser samt porträtt af pariseroperans primadonna *Aino Ackté* och komponisterna *Edward Elgar* och *Ruggiero Leoncavallo*. — Vi kunna ej annat än allt fortfarande anbefalla *Damernas Musikblad* till inträde i alla musikalska hem, helst som därjämte priset — kr. 2,25 pr kvartal, omfattande 6 nummer med minst ett 20-tal kompositioner, här förut outgifna — måste anses ytterst billigt för den rikliga valuta det bjuder.

KÖKSALMANACK

Redigerad af

ELISABETH ÖSTMAN,

Inneh. af *Elisabeth Östmans Husmoderskurs* i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR VECKAN 25—31 OKT. 1903.

Söndag: Buljong med oststänger; å la daube på lax med mayonnaise; stekt hare med salad; äppelpaj.

Måndag: Köttkroetter med champignonsås; vinsoppa med skorpor.

Tisdag: Selleripuré; kokt kolja med senapsås.

Onsdag: Späckad kalflever med potatis; saftsoppa med klimp.

Torsdag: Ärtter med fläsk; plättar med svlt.

Fredag: Sjömansbiff; helkokta äpplen med grädde.

Lördag: Ärtpuré med stekt bröd; laxpudding med skiradt smör.

RECEPT:

Å la daube på lax (f. 6 pers.), 1 kg. lax, 2 msk. salt, 5 dillstjälkar, 6 kryddpepparkorn, 1 lit. vatten.

Till geléet: ¾ lit. fiskspäd, 5 blad gelatin, 2 äggkvitor.

Till garnering: 1 rödbeta, 1 hårdkokt ägg, dill.

Beredning: Laxen fjällas, rensas, och tvättas väl med en fiskhandduk.

Den skäres i bitar och nedlägges i det varma vattnet, tillsatt med saltet, pepparn och dillen samt får sakta koka, tills den är mjuk, men ej faller sönder. Den upptages genast och får af-svalna. En vacklar å la daubeform fylls med kallt vatten. Fiskbuljongen påsättes tillsammans med det sköljda och i litet varmt vatten upplösta gelatinet.

När blandningen är het, ivispas de till lätt skum slagna äggkvitor och geléet får under vispning ett kort uppkok, hvarefter det silas genom en i hett vatten urvriden servett. Litet af det klara geléet hålles på botten af å la daubeformen och får stelna. Botten garneras därefter med rödbetan, det hårdkokta ägget samt dill. Formen fylls sedan med fisken, resten af geléet hålles försiktigt öfver, och å dauben får stelna på kallt ställe. Den uppstjälpes och serveras med mayonnaise.

Mayonnaise (f. 6 pers.), 2 msk. smör, 3 msk. mjöl, 1 tsk. engelsk senap, 5 dcl. vatten, 3—4 äggulor, saften af ½ citron, 2 tsk. vinaigre, 2—3 msk. fin matolja, salt, socker, 2 dcl. tjock grädde.

Beredning: Smör, mjöl och senap sammanfräsas, det kalla vattnet tillsättes litet i sänder under flitig rörning och såsen får koka i 20 min. Den passeras därefter och röres, tills den blir kall, då äggulorna en i sänder irörs och såsen arbetas med slef omkring ½ tim., under det att oljan, citronsaften och vinaigern tillsättes

dropvis. Såsen afsmakas med salt och socker och sist tillsättes den till hårdt skum slagna grädden. Den serveras i särskild säckkal eller som garnering omkring fisk och kött.

Äppelpaj (f. 6 pers.).

Smördeg: 1 hg. smör, 2 kkp. mjöl, 1 msk. brännvin.

Till fyllning: 2 lit. saftiga äpplen; 1—2 kkp. strösocker, ½ kkp. vatten.

Beredning: Smöret tvättas och blandas raskt med mjölet och brännvinet, hvarefter degen utställes att bli kall. Äpplena skalas; skäras i tunna skivfor och kärnhusen borttagas. De läggs hvarfals med sockret i en pajform. (öfversta hvarfvet bör vara äpplen) och vattnet tillsättes. Pajdegen kafflas ut till 1 cm. tjocklek och ett lock till formen utskäres. Formens kant penslas med vatten och deglocket fasttryckes mot formens inre kant. Deglocket penslas med uppvispadt ägg och belägges rundt om med en remsa af degen, som krusas med en spetsig knif. Resten af degen utskäres till blad eller stjärnor och därmed garneras pajen. Den gräddas i god ugnsvärme omkr. 1 tim., eller tills den fått en vacker gulbrun färg.

Pajen serveras varm eller kall med vispad grädde.

Köttkroetter (f. 6 pers.) 1 l. kokt eller stekt kött, 2½ msk. (50 gr.) smör, 5 msk. mjöl, 4 kkp. buljong, salt hvitpeppar, 1 äggula.

Till panering: 2 ägg, 2 kkp. stötta skorpor.

Till kokning: 1 kg. flöttyr.

Beredning: Köttet skäres i fina tärningar. Smör och mjöl sammanfräsas, buljongen påspådes och såsen får koka 10 min., köttet lägges och stufningen får ett uppkok, hvarefter den afsmakas med kryddorna och äggulan tillsättes. Massan utbredes på ett flatt fat att kallna. Af köttmassan formas aflångt runda kroetter. De rullas i stötta skorpor, doppas i de vispade äggen och rullas åter i stötta skorpor, hvarefter de få stå och stelna 1 tim. Flöttynen upphetas, och när en tunn, blå rök stiger upp från ytan, nedlägges kroetterna och få koka gulbruna, då de uppläggas på gräppapper att afrinna. De garneras med persilja och serveras med champignonsås.

Selleripuré (f. 6 pers.), 2 stora selleri, ¾ lit. vatten, 2 lit. buljong, 1½ msk. smör (30 gr.), 2 msk. mjöl, hvitpeppar, salt, 1—2 msk. sherry, 1—2 äggulor.

Beredning: Selleriet skalas, sköljes, påsättes i ¾ lit. kallt vatten och får koka mjukt. Ett selleri fröntages och skäres i tärningar, som serveras i soppan. Det öfriga passeras. Smör och mjöl sammanfräsas, purén jämte buljongen påspådes och soppan får koka 10 min. Den afsmakas med kryddorna och sherry. Äggulorna vispas upp i soppskålen och soppan tillslås under stark vispning. Selleritärningarna iläg-

gas och soppan serveras med frikadeller eller rostadt bröd.

Sjömansbiff (f. 6 pers.), 1.3 kg. benfriit innanlår eller fransyska, 1 msk. salt ½ tsk. hvitpeppar, 3 msk. (60 gr.) smör, 1 liten portugisisk lök, 1½ lit. potatis, ½ lit. svag buljong, ½ dcl. franskt vin.

Beredning: Köttet tvättas med en duk, doppad i hett vatten, (befrias från hinnor och senor, på hvilka kokas buljong) skäres på tvären i 1½ cm. tjocka skivfor, hvilka bultas på båda sidor, saltas och peppras. En stekpanna upphetas, smöret brynes och biffarna iläggas och få steka 1 min. på hvarje sida, hvarefter de upptagas och pannan urvispas med något af buljongen och såsen tillvaratages. Löken skalas, skäres i skivfor. En kopparpanna eller eldfast panna med tätt slutet lock, smörjes med smör, hvarefter biffarna och potatisen nedlägges hvarvis. Första hvarfvet bör vara biffar och det öfversta potatis. Något lök lägges på biffarna. Såsen, buljongen och vinet påhålles, locket lägges på och biffen får sakta koka omkring 2 tim. Sjömansbiff serveras i det kär, hvaruti den anrättats.

